

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 54 (1940)

Artikel: Guglielm Tell : drama da Friedrich Schiller : versiun da Clementina Gilli
Autor: Schiller, Friedrich / Gilli, Clementina
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-210117>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 02.04.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

*Op. W. Tell da Lombardii
Cura 1888*

MOTTO:

Schi chaunta lod a quel nos Deis
ch'El ha udi 'ls suspürs dals seis,
ha nossa terr' incorunà
cun uschè nöbla libertà.

Martinus ex Martini

Guglielm Tell

Drama da Friedrich Schiller

Versiun da Clementina Gilli

Persunas:

Hermann Gessler, guvernatur imperiel a Schwyz ed Uri

Werner, barun d'Attinghausen, bandirel

Ulrich da Rudenz, sieu neiv

Werner Stauffacher

Itel Reding

Conrad Hunn

Hans auf der Mauer

Güerg Im Hof

Duri, chalger

Giosch da Weiler

Walter Fürst

Guglielm Tell

Rösselmann, predichant

Petermann, culuoster

Kuoni, pastur

Werni, chatscheder

Ruodi, pas-cheder

Arnold da Melchtal

Conrad Baumgarten

Meier da Sarnen

Struth da Winkelried

Nicolaus da la Flüe

Burkhard Am Bühel

Arnold da Sewa

homens da Schwyz

homens dad Uri

homens dad Unterwald

la chanzun dals pastuors [Kuhreihen] e l'amabel sclingöz da las s-chellas chi cuntinua aunch' üna pezza zieva cha la tenda ais tratta sü.)

Il giuven pas-cheder (chaunta aint illa barcha). (melodia da la chanzun dals pastuors.):

Surria il lej, al bagn el invida,
sün riva verdaint' il giuven cupida,
'na musica lamma
commova sieu cour,
que pera cha'l clama
dad aungels ün cor.

Ed aiver d'algrezcha as sdasd' el dandet,
ma l'ova 'l contuorna, già bagna sieu pet.

«Chi dorma s'arrenda,
est mieu, bel mat!»

Ed aunz ch'el cumprenda
a fuonz ais già trat.

Pastur (chaunta sül munt). (Variaziun da la chanzun dals pastuors.):

Otezzas ste bain,
allegra pas-chüra,
al pos vo natüra,
partir stu il sain.

Nus uossa partins, ma cura s'infitta
la terra da fluors e tuornan in vita
las ovas d'vadret, a val strepitand,
al clam dal cucu turnains nus chantand.

Otezzas ste bain,
allegra pas-chüra,
al pos vo natüra,
partir stu il sain.

Ün chatscheder alpin (cumpera sül spih dal spelm in fatscha). (Seguonda variaziun da la chanzun dals pastuors.):

Süls munts ferm rumura, a scruosch' il piaunch,
tregant nun ho temma, vo liber e fraunch
cun pass temerari tres giand' e vadret
inua nu crescha ün unic stüjet.

Intuorn el s'daresa da tschiera ün mer,
 al piglia la vista da vih e clucher.
 Be tres qualche sfessa d'las nùvlas po'l vair
 da dmuras umaunas il cuort apparair.

(Il paesagi müda d'aspet, a s'od' ün fracasch suord no da las muntagnas. Sumbrivas da nùvlas passan suravi la cuntredgia.)

(Ruodi, il pas-cheder vain our da la chamanna. Werni, il chatscheder vain gio dal spelm. Kuoni, il pastur, vain culla sadella da mundscher sülla spedla. Seppi, sieu agüdaunt vain ziev' el.)

Ruodi: Fo spert Jenni. Tir' aint la barcha, tscha!
 La plövgia vain; suord mügia il vadret,
 il piz dal Mito metta sü'l chapè,
 no d'la chavorgia vain ün vent glatschel,
 Aunz cha crajains, ais cò il temporel.

Kuoni: Bod plova, barchiröl. La bês-cha magl'
 inguord, e'l chaun zappigna i'l terrain.

Werni: Ils peschs faun sagls, utschels aquatics vaun
 suot ova, schi, il temporel ais cò.

Kuoni: O Seppi, cha'ls armaints nu giajan pers!

Seppi: La s-chella da la Lisa od fich bain.

Kuoni: Alura tuottas 'vains, 'la vo il pü dalöntschi.

Ruodi: Pastur, avais ün bel accord!

Werni: E bels armaints! — Ils voss, cumpatriot?

Kuoni: Nu sun taunt rich — els sun da mieu patrun,
 da l'Attinghausen chi'ls affid' a me.

Ruodi: La vach' ho bella tschint' intuorn culöz.

Kuoni: Que so eir ella chi condü' il tröp,
 prived' and füss 'la, tschert pü nu magliess.

Ruodi: Ma est da gö? 'Na bestia sainz' inclet —

Werni: Que ais bod dit. Armaints sun eir da sen:
 que bain savains a chatscha giand d'chamuotschs,
 prudaints els mettan, cur al pascul vaun,
 'na guardgia chi cun tschüvel penetrant
 avisa scha s'approssma l'inimih.

Ruodi (al pastur): S-chargiais già l'alp?

Kuoni: Il pascul uoss' ais bluot.

- W e r n i : Schi bun viedi, sain.
- K u o n i : Giavüsch que eir a vus,
Da vos viedi tuorn' ün schi e na.
- R u o d i : A vain ün hom currind tuot que ch'el po.
- W e r n i : Que ais Baumgart d'Alzellen, il cugnuosch.
- C o n r a d B a u m g a r t e n (arrivand sainza fled):
S'arov, de'm vossa barcha, barchiröl!
- R u o d i : Perche tel' prescha? Essas sainza fled.
- B a u m g a r t e n : Vus am salvais la vita, o fe spert!
- K u o n i : Che 'vais amih?
- W e r n i : Chi voul a's fer dal mel?
- B a u m g a r t e n (al pas-cheder):
Sü, sü, fo spert, els sun be davous me,
ils chevaliers da nos guvernatur!
Sun ün hom pers, scha vegnan da'm clapper.
- R u o d i : Perche 's perseguiteschan ils sudos?
- B a u m g a r t e n : Il prüm salvè'm, alura s'vögl quinter.
- W e r n i : Plain saung vus essas, che ais arrivo?
- B a u m g a r t e n : Da Rossberg il chastlaun —
- K u o n i : As voul clapper?
- B a u m g a r t e n : Üngün nu'l temma pü, eau l'he mazzo.
- T u o t s (retrocedan spavantos):
As saja Dieu grazius! Ma che 'vais fat?
- B a u m g a r t e n : Que ch'in mieu pè minchün 'vess fat, pelvair!
Il dret d'ma dmura he exercito
invers l'infam e vil profanatur.
- K u o n i : S'ho il chastlaun leso in voss' onur?
- B a u m g a r t e n : Cha el cumplir sa brama nu pudet
poss ingrazcher a Dieu ed a ma sgür.
- W e r n i : L'avais sfracho la testa culla sgür?
- K u o n i : O tuot quintè, vus temp avuond' avais
fin cha la barch' ün ho schlio.
- B a u m g a r t e n : In god
cun lain' avaiva fat, in ün dandet
ma duonn' eau vzet a cuorrer spert vers me:
Il nosch chastlaun saj' in ma ches' entro,
l'hegi' intimed' ün bagn da'l preparer,

tento eir d'violier si' onested.
 Fügir pudet 'la, gnit spert a'm clamer;
 a chesa füt eau in ün batter d'ögl,
 e cun ma sgür al det il cuolp mortel.

W e r n i : Avais fat bain. Üngün nu's po blasmer.

K u o n i : Crudel tiran! Sa buna pej' el ho!
 La meritaiva già da lönch innò
 dal pövel inasprieu dad Unterwald.

B a u m g a r t e n : Ün so il fat. Stögl batter ils chalchagns —
 tschantschand — o Segner — pass' il temp —

(A cumainza a tuner.)

K u o n i : Fo spert —

a l'otra riva maina l'hom da bain!

R u o d i : Nu poss pelvair. A vain ün temporel;
 stuvais spetter ün pô.

B a u m g a r t e n : O Dieu, spetter?
 Nu poss pü retarder — que ais ma mort! —

K u o n i (al pas-cheder):
 Ah vo! Al prossem ün stu bain güder,
 il simil eir a nus po capiter.

R u o d i : Regn' il favuogn, il lej ais burrascus,
 in tel orizi, na, nu poss ris-cher.

B a u m g a r t e n (abratschand sia schnuoglia):
 Cha Dieu s'agüda, scu vus am güdais!

W e r n i : Que ais questiun da vit' e mort, güdè'l!

K u o n i : El ais ün bap, ho duonna ed infaunts.

R u o d i : Questiun da vit' e mort ais eir per me,
 he duonna ed infaunts scu el. Nu vzais
 las uondas infuriedas, nun udiss
 lur frantuner e'l sibiler dal vent?
 — O quaunt gugent salvess quaist hom valent,
 ma impussibel ais, que vzais vus sves.

B a u m g a r t e n (auncha in schnuoglias):
 Schi stögl cruder in maun a l'inimih
 in vist' al lö da salvamaint! L'ais lo,
 ed eau il poss ragiundscher cun mieu sguard;
 il sun d'la vusch po arriver fin lo.

Cò ais la barcha chi am purtess vi
e stögl ster cò, privo da spraunz', agüd!

K u o n i : Guardè, chi vain?

W e r n i : Que ais il Tell da Bürglen.

T e l l (cul balaister): Chi ais que hom chi cò dumand' agüd?

K u o n i : Ün hom d'Alzellen, ho defais l'onur
d'sa chesa, ho mazzo l'infam chastlaun
da Rossberg. Al sun zieva pass per pass
ils chevaliers crudels per il clapper,
invaun el imploresch' il barchiröl,
nu ris-cha quaist da traverser il lej.

R u o d i : Eir Tell so manascher il rebel, el
po dir scha que nun ais sur möd ardit

(Tuns tremends, il lej strepitescha.)

in quaist stratemp al lej da s'affider,
üngün da saun güdizi que nu fess.

T e l l : L'hom brav s'impais' in ultim a se stess,
Dieu ais cun te, o salva l'hom chalcho.

R u o d i : Chi ais al sgür ho bun cussglier. Nu poss,
cò ais la barch' e lo il lej, pruvè.

T e l l : Il lej po parduner, brich il tiran,
o prova, barchiröl!

P a s t u o r s e c h a t s c h e d e r s : Salvè'l! Salvè'l!

R u o d i : Sch'el füss mieu frer u eir mieu egen figl —
Simon e Giud' ais hoz — ün di funest —
sa victima pretend' il lej rabgius.

T e l l : Cun perder plets inütills nun ais fat.
A pass' il temp. A l'hom stu gnir güdo!
Di, barchiröl, voust ir?

R u o d i : O na, eau brich!

T e l l : In nom dal Segner, do'm ta barch' alur',
dal mner a l'otra riva vögl pruver.

K u o n i : Quaunt brav est, Tell!

W e r n i : Da vair chatscheder, schi!

B a u m g a r t e n : Mieu aungel, mieu salveder essas, Tell.

T e l l : Dal nosch chastlaun poss bain as liberer,
d'orizi stu ün oter as salver,
Ais meglder da cruder in mauns da Dieu
Cu dals umauns!

(Al pastur.) Cufforta tü, amih,
ma duonna scha nu poss turner, ardit
ais mieu impegn, ma oter nu poss fer.

K u o n i (al pas-cheder):
Vus essas ün famus pilot e nu
sus-chais ris-cher que cha nos Tell po fer?

R u o d i : A Tell nu superesch' üngün. Scu el
in noss contuorns nun aise ün seguond.

W e r n i (ascenda il spelm):
La barcha vo. S'assist' il Segner, bravs!
Cu cha la nev vacilla da cuntin!

K u o n i (sülla riva):
La nev ais ida suot — nu la vez pü.
O na, l'ais darcho lo, a tuot pudair
s'lavura tres l'orcan il valurus!

S e p p i : Guardè ils chavalier, gnand al galop!

K u o n i : Dieu, que sun els! L'agüd gnit güst a temp.
(Ün tröp chavaliers dal guvernatur.)

P r ü m c h a v a l i e r : De no il morder ch'ad avais zuppo!

S e g u o n d c h a v a l i e r : Invaun ais vos refüd, el gnit no cò.

K u o n i e R u o d i : Da chi favlais?

P r ü m c h a v a l i e r (vezza la barchetta): O corpo dal malam!

W e r n i (da l'ot): Ais lo quella nevetta cha tscherchais?

Scha vus vulais l'aziever schi fe spert.

S e g u o n d c h a v a l i e r : Maledicziun, el ais scampo!

P r ü m c h a v a l i e r : E vus
chi müschanto l'avais, la pajaros —
la scossa spers' ed ars la baita, tscha!

S e p p i : (currind zieva): O mieus agnels!

K u o n i (vo eir): Ma scossa, o dular!

W e r n i : Infams!

R u o d i : O cura mê, Dieu güst, darost
a nos pajais ün hom liberatur?

Seguonda scena

(Steinen i'l chantun Schwyz, la chesa da Stauffacher sül stredun dasper la punt, ün tigl davaunt chesa.)

(Werner Stauffacher e Pfeifer da Lucerna vengnan discurrind.)

Pfeifer: Na, na, Stauffacher, scu cha s'he già dit,
cull' Austria pür nun alliè's mê pü,
tgnè ferm aunch' a l'imperi, scu fin cò.
Cha Dieu protegia nossa liberted!

(Al straundschi il maun cordielmaing e vuol ir.)

Stauffacher: Restè fin cha ma duonna vain. Mieü giast
vus essas cò, a Lucerna sun il vos.

Pfeifer: S'ingrazch, amih, a Gersau stögl aunch' ir,
scha vus greiv tüert e dan 'vais da patir
tres voss chastlauns avars e petulants,
pazienz' üsè, que po bainbod müder,
l'imperi ir in oters mauns. Sch'avais
güro a l'Austria ais que memma tard.

(El parta. Stauffacher profuondamaing attristo as tschainta sül
baunch suot il tigl. Uschè il chatta sia duonna chi as tschainta
sper el ed il guarda üna pezza in silenzi.)

Gertrud: Uschè afflict, amih? Pü nu't cugnuosch.
Da lönch innò observ ch'ün greiv travagl
at squitsch' il cour e suolch' il frunt. Nu voust
at confider a me? Ta duonna sun,
a ta fadia vögl avoir ma part.

(Stauffacher la straundschi il maun e tascha.)

Che t'affadia taunt? A me poust dir.
Ta chesa prosperesch' e ta lavur
ais benedida, ils talvos sun plains,
la scoss' e'l tröp d'chavals bain stadagios
felizamaing sun returnos dals munts
in stalla a passer il fraid inviern.
— Cò ais ta chesa, bella scu'n palaz,
bain construida our dal pü bel lain
e fnestras bain dispostas rendan cler

las vappas, in culuors a las parais
depintas, ed ils dits cha'l viandaunt
as ferm' ad admirer e ponderer.

Stauffacher: La chesa ais bain fatta e sto ferm,
ma ah — suot ella trembla il terrain.

Gertrud: Cher Werner, di'm, cu ais que dad incler?

Stauffacher: Ün di tschantav' eau suot quaist bös-ch, scu hoz,
aviand da ma lavur satisfacziun.

Da Künsnacht gnit alura il chastlaun
seguieu dals chevaliers. El as fermet
davaunt ma dmura, quasi s'müravgliand
d'la vair. Eau ümil m'alvantet, scu ais
dovair vers il potent guvernatur
imperiel. «A chi que appartain?»

Disch el cun nosch intent, schabain ch'el so.

Ma spert decis respuond uschè: «Signur,
la chesa ais mieu feudo, ma possess
da nos imperatur.» — Replicha el:

«D'l'imperatur in pè sun cò regent
e nu cumport ch'a sieu talent il pur
s'fabricha ches' e liber viv' in möd
scu sch'el patrun füss dal pajais. Que vögl
severamaing as scumander, vassals!»

Ed el partit sdegnuoss e dispettus —

Eau cò restet, als peds dal nosch pensand
cul cour da greivs pissers chalcho.

Gertrud:

Voust tü

o mieu patrun e cher marid, udir
ün radschunabel pled da ta muglier?
Dal nöbel Iberg, hom da pratic sen,
eau sun la figlia. Cun mas sruors filand
las lungias sairas, gnivan tar nos bap
ils prüms dal pövel a's cussglier, dals vegls
imperatuors las pergiaminas els
legiaivan, il bain public meditand.
Udit alura pü d'ün pled da sen
dal scort chi pensa e dal bun chi voul,

ed in mieu cour ils he bain conservos.
 Dimena taidla e fo attenziun!
 Perche que chi at chalcha sè fingio.
 — A te ho il chastlaun süls corns, vules
 gugent t'fer dan perche la caus' est tü
 cha ils da Schwyz nu vöglan s'metter suot
 al princip nouv, ma a l'imperi ster
 fidels, scu fettan saimper ils babuns.
 Cha que ais vaira, Werner, stoust cunvgnir.

Stauffacher: Schi, Gessler am voul mel per tel' radschun

Gertrud: El nu't cuescha tia liberted
 ne il bainster cha l'ierta dals babuns
 t'accorda — el nun ho ün tel possess —
 Ais quaist il feudo da l'imperatur
 a te concess, tü'l poust musser scu cha
 l'imperatur musser po sieus pajais.
 Nun arcugnuoschast neir üngün patrun
 cu da la cristanted il Dieu suprem. —
 Ma el d'sa chesa ais be figl cadet;
 posseda be il mantel d'chavalier,
 da que l'invilg' e l'ödi invers te
 chi est ün hom onest e furtüno:
 Da lönch ta perdiziun ho'l decreto —
 Aunch' uoss' est saun e salv — ma voust spetter
 fin ch'el sa bram' a te ho satisfat?
 L'hom sabi ais precaut.

Stauffacher: Che as po fer?

Gertrud (vain pü daspera):

Schi taidla mieu cussagl! Tü sest cha cò
 in Schwyz as plaundschan tuot ils bainpensants
 da l'avarizch' e crudeltes da nos
 guvernatur, e sainza dubi eir
 in Unterwald ed Uri staungels sun
 dal giuf pesant da lur infam chastlaun,
 perche, scu Gessler cò, ais Landenberg
 vidvart il lej sfatscho ed insolent —

Niaunch' üna barcha da pas-cheder vain
 sainz' almantaunzas dals guvernatuors,
 perque füss bun ch'alchüns da vus, chi bain
 pensais, as consultessas supra'l möd
 d'chatter 'na via per as liberer
 da quaist' abominabla oppressiun,
 e per vos dret Dieu füss bain sgür cun vus.
 Nun hest in Uri qualche bun amih
 al quël poust fraunchamaing avrir tieu cour?

Stauffacher: Schi, homens bravs cugnuosch eau lo divers,
 e respettabels vegls signuors, als quêls
 poss confider tuot que chi'm chalch' il cour.

(El oza il sguard.)

D'impissamaints prieveus o che tumult,
 muglier, sdruvagliast in mieu cour tranquil!
 Dal fuonz d'mieu pet tü tirast a la glüsch
 impissamaints cha a me stess prohibit,
 cun plets adesters ils dist be dret our.
 — Ma hest considero l'ardit cussagl?
 in quaista val paschavla introdür
 discordia, strepit d'armas e cumbat?
 sus-chessans nus, ün debel tröp d'pastuors
 ans metter cunter al potent signur?
 Be ün pretext els spettan per chatscher
 guerrescas bandas in nos cher pajais
 e fer, da fermes vandscheders, ot e bass
 e, cul pretext da güst chastiamaint,
 desdrür las chartas d'nossa liberted.

Gertrud: Vus *homens* essas eir, la sgür savais
 druver; e'l Segner güd' als curaschus!

Stauffacher: O duonna! Ün flagè terribel ais
 la guerra, schmacha scossa e pastur.

Gertrud: Da Dieu tribulaziuns ün stu purter,
 ma'l squitsch ingüst nu soffr' ün nöbel cour.

Stauffacher: A quaista chesa nouv' hest bainplaschair,
 la spavantusa guerra l'arda gio.

Gertrud: Cul egen maun büttess il fö loaint
sch'a bains terrains mieu cour v'less s'attacher.

Stauffacher: La guerra nu cugnuoscha charited,
l'infraunt in chüna nun ais niauncha sgür.

Gertrud: In tschêl ho l'innocenz' ün bun amih!
Guard' inavaunt, marid, na inavous!

Stauffacher (l'abratscha):

Quel chi ün simil cour po a sieu pet
serrer, pels sieus cumbatter leid eir po,
tirans armos el pü nu temma sgür —
dalum am part per Uri, viv' allò
ün mieu amih, l'ais Walter Fürst, el ho
pissers gravus scu eau d'noss temps infausts.

Eir chat allò il nöbel d'Attinghaus,
el ama'l pövel e noss vegls custüms
adonta cha da nöbla schlatt' el ais.

Cun quaists vögl tegner hoz cussagl, scha füss
pussibel da's defender dals tirans. —

Sto bain, in mi' absenza guarda tü
da chesa e sulam, proveda cha
al pelegrin chi passa, scu al frat
chi rova pel convent, bundantamaing
pür saja do, cha sajan satisfats.

Ma chesa nun as zopp' al viandaunt
ma ospitel' as muossa a minchün
chi passa sül stredun.

(Intaunt ch'els partan vers il fuonz da la scena, vegnan Tell e
Baumgarten davauntvart.)

Tell (a Baumgarten): Schi uossa d'me
pü nun avais dabsögn, pudais entrer
in quella chesa, l'ais la dmura da
Stauffacher, ün bun bap da tuots oppress.
— Ma che! cò ais el sves, gni pür cun me.

(Els vaun vers Stauffacher. La scena müda.)

Terza scena

(La piazza publica ad Altorf. Sün ün' eminenza i'l fuonz vezz' ün a fabricher üna fortezza, la quella ais avanzeda taunt inavaunt ch'ün po vair la fuorma. La part interna ais glivreda, vi da la fatscheda vain auncha lavuro. Ils lavuraints vaun sü e gio per las pantuneras in grand fatschögn. Tuot ais muvimaint e lavur.)

(Il survagliaunt, maister Seinmetz, lavuraints e manuals.)

Il survagliaunt (chatschand ils lavuraints cul bastun):

Sduvlè's pultruns, notiers cun peidras, tscha!

Cun molta e chütschina! Avancer

stu la lavur, cha saja il chastlaun

cuntaint. Pes cu lindornas essas plauns!

(A duos manuals chi portan materiel):

Ais que chargio? Il dobel pür chargè!

O quaists daschütels, leders da lur temp!

Prüm lavuraint: Oh trist avuonda cha nus svess stuvains

purter la crappa ed ans sfadier

per construir *per nus* üna praschun.

Survagliaunt: Che marmugnais? O miserabels, vus

nun essas buns d'ünguotta oter cu

d'chürer la muagl' ed ir pels munts intuorn!

Ün vegl (fo üna posa):

Eau nu poss pü!

Survagliaunt: Lavura vegl pultrun!

Prüm lavuraint: Ma nun avais üngüna cumpaschiun?

Ün vegl chi po apaina ster dret sü

sfurzer a tel strapatsch!

Tagliapeidras e lavuraints: Que ais infam!

Survagliaunt: Pür pisserè per vus, fatsch mieu devoir.

Seguond lavuraint: Dschè, la fortezza cha nus fabrichains

cu vain 'la a's numner?

Survagliaunt: Sforz' Uri ais

sieu nom, e suot il giuf as sfurzaro.

Lavuraints: Sforz' Uri!

Survagliaunt: Cò nun ais da rir, la fè!
 Seguond lavuraint: In quaista pitschna chesa vulais vus
 opprimer tuot il pövel d'Uri, oh!
 Prüm lavuraint: Quaunts simils mantunets stu vess ün bain
 luver, fin ch'ün sur l'oter sumaglier
 pudessan d'Uri al pü pitschen munt.
 (Il survagliaunt vo vers il fuonz da la scena.)
 Maister Steinmetz: Aint il pü fop dal lej vegn a bütter
 il bun martè druvo per quaist malam.
 (Tell e Stauffacher vegnan.)
 Stauffacher: Duler! Stuvair assister a quecò!
 Tell: Giain inavaunt, cò ais prievlus da ster.
 Stauffacher: In Uri, terra libra, am rechat?
 Maister Steinmetz:
 Signur, scha v zessas pür ils suotterrauns
 d'la tuor! O Dieu, chi lo ho dad avder
 nun oda pü il chaunt dal gial.
 Stauffacher: O Dieu;
 Maister Steinmetz:
 Guardè quaists mürs massitschs, quaists barbachauns!
 Els sun erets per tuott' eternited.
 Tell: Que ch'ais eret da mauns, paun mauns desdrür.
 (Mussand süllas muntagnas.)
 La chesa d'liberted ho Dieu fundo.
 (Ün oda ün tambur, a vain gliud, purtand ün chapè sün üna staun-
 gia, ün proclamatur vain zieva, duonnas ed infaunts as cha-
 tschan inavaunt cun buonder.)
 Prüm lavuraint: A battan il tambur. Che voul que dir?
 Maister Steinmetz: Che carnaval! Che sen ho que chapè?
 Proclamatur: In nom d'l'imperatur! Tatlè!
 Lavuraints: Silenzi!
 Proclamatur: Vus vzais, o homens d'Uri, quaist chapè!
 Immez la piazza d'Altorf vain eret
 ün' ota pütta e losü'l chapè.

La ferma volunted ais dal chastlaun
 cha il chapè vegn' onuro scu el
 cun ün profuond inclin e'l cho scuvert.
 Da que, scha essas suottamiss il raig
 po s'atscherter. Chi sdegn il cumand
 sarò privo da vit' e proprietèd.

(Vain darcho battieu il tambur e vaun davent. Il pövel ria dad ot.)

Prüm lavuraint: Che chosa impussibla s'ho'l chastlaun
 uoss' inspio? Undrer nus ün chapè?
 Udiu qualchosa d'simil mê nu s'ho!

Maister Steinmetz:

Plajer il schnuogl ad ün chapè? Voul el
 fer schnöss da nus, serius' e degna glièud?

Prüm lavuraint: Scha la curuna da l'imperatur
 que füss, ma l'ais da l'Austria il chapè,
 l'he vis a pender sur il trun regel
 inü' ils feudos vegnan partieus our.

Maister Steinmetz: Da l'Austria il chapè? Guardè allò,
 'na trapla ais quecò per ans tradir
 a l'Austria!

Lavuraints: Na, ün hom d'onur mê pü
 a quaist affrunt s'adattaro.

Maister Steinmetz: Schi gni,
 cumpagns! Culs oters consulter ans v'lain.

(Els vaun vers il fuonz.)

Tell (a Stauffacher): Cu cha las chosas staun 'vais vis. Ste bain!

Stauffacher: Che presch' avais? Nun izan già davent.

Tell: Ma chesa bsögn' il bap. Adieu, ste bain!

Stauffacher: 'Na granda bram' avess da's dir duos plets.

Tell: Ils plets nu rendan leid ün cour chalcho.

Stauffacher: Ma plets ans mner paun a früttaivl' acziun.

Tell: Avair pazienza e taschair, que ais
 per nus la megl'd' acziun.

Stauffacher: Pü tolerer
 tel chosas impussiblas nu pudains!

Tell: Regents chi regnan spert nu regnan lönch.
 — Cur cha'l favuogn s'alvainta dals abiss
 as stüzz' il fö, las barchas vegnan spert
 al port, il spiert pussaunt vo suravi
 la terra e nu lascha stizi d'el.
 Minchün in chesa sia viva quiet,
 a l'hom paschaivel ün cuvescha pêsch.

Stauffacher: Crajais?

Tell: La serp nu morda sainza gnir
 tizcheda. Els gnaron bain stüffis, vzand
 il pövel rasegno e suottamiss

Stauffacher: Scha nus insembel tgnessans füssans ferms.

Tell: Sül lej inquiet as güda il pü bain
 minchün sulet.

Stauffacher: E noss' aspiraziun
 cumöna bandunais taunt fraidamaing?

Tell: Minchün as fida sün se stess.

Stauffacher: Pussaunts
 eir debels dvaintan, sten s'unind.

Tell: Il ferm
 ais pü pussaunt *sulet*.

Stauffacher: Alur' nu po
 la patria quinter sün vus, scha stu
 s'defender sves in sa desperaziun?

Tell (al do il maun): Tell port' ün agnè pers sü da l'abiss
 e da's retrer avess da sieus amihs?
 Ge sainza me a voss cussagls, perche
 subtil examiner nun ais mieu ferm;
 ma scha'm bsögnais per üna tschert' acziun,
 alur' clamè, e Tell nu mancharo.

(Vaun davent da diversas varts, ün dandet muovimaint intuorn las
 pantuneras.)

Maister Steinmetz (cuorra vi):
 Che ais?

Prüm lavuraint: Crudo ün lavuraint dal tet.
 (Berta vain precipitedamaing. Sieu seguit.)

B e r t a : Ais mort? O Dieu! Curri. salvè, güdè!
Sch'agüd pussibel ais! Pigliè quaist or.
(Bütta sieus clinözs immez il pövel.)

M a i s t e r S t e i n m e t z :
Vos or — o tuot per vus ais vnel — per or.
cur 'vais sdrappo'l marid da la muglier,
il bap da sieus infaunts, e led avais
purto i'l muond, crajais da cumpenser
cun or — aunz cha vus füssas cò, umauns
cuntaints nus eirans, ma cun vus entret
aint il pajais desperaziun e led.

B e r t a (al survagliaunt chi tuorna):
Ais el in vita?

(Il survagliaunt fo ün segn da na.)
O fatel chastè,
eret blastmand, maledicziun a te!
(S'absainta.)

Quarta scena

(L'abitaziun da Walter Fürst.)
(Walter Fürst ed Arnold Melchtal aintran da dif-
ferentas varts.)

M e l c h t a l : Sar Walter Fürst —

W a l t e r F ü r s t : Oh, sch'ün ans sorprendess!
Ste lo! Nus essans circundos d'spiuns.

M e l c h t a l : Dad Unterwald ünguotta nun am mnais?
Ünguotta da mieu bap? Eau nu tegn our
pü lönch da ster cò praschuner ozius.
Ais taunt vituperabel mieu agir
per am zipper scu sch'eau ün morder füss?
A l'insolent chi'ls bouvs, il bel paragl,
vulaiva per cumand dal nosch chastlaun
piglier, he ruot ün daunt cun mieu bastun

W a l t e r F ü r s t : Agitas sainza riflessiun. Il mess
tramiss füt dal chastlaun, vos suprastant,
incuors vus essas in chastih, a vus
tuchaiva da's submetter e taschair.

Melchtal: Da l'arrogant avess da suppurter
 l'infam insult: «Scha'l pur voul paun, schi ch'el
 l'areder tira s vess!» O che sgrischur
 cur ch'el ils bouvs superbs pigliet our suot;
 mügittan e stechittan els, scu scha
 dal tüert soffert avessan sentimaint,
 alur' retegner nun am pudet pü,
 ed illa rabg' il mess eau bastunet.

Walter Fürst: Da vainscher l'egen cour a *nus* vain greiv,
 cu po la giuventün' as moderer!

Melchtal: Que am fo mel pustüt pel bap. El ho
 taunt bsögn d'agüd e'l figl nun ais tar el.
 Süls corns l'ho il chastlaun perque ch'el ais
 leel luttant per liberted e dret.
 Opprimaron il pover vegl, üngün
 nun ho'l per il defender d'lur insults.
 — Cha dvainta que chi vögliä, eau stögl ir.

Walter Fürst: Voss' impazien', o giuven moderè,
 spettè sün nouv avis dad Unterwald.
 — Od a picher — fors' ais ün mess da nos
 chastlaun — ge aint accò. — In Uri neir
 nun essas sgür dal Landenberg, ils duos
 tirans s'assistan in lur interess.

Melchtal: E'ns muossan che cha *nus* stuvessans fer.

Walter Fürst: Ma ge! Cur tuot ais sgür as clam darcho.

(Melchtal vo aint.)

Il disgrazcho! Nu suos-ch al confesser
 mieu nosch presentimaint. — Chi picha? Oh,
 imincha vout' a la rumeur da l'üsch
 aspet qualchosa d'mel, pertuot suspet
 e tradimaint, spiuns in mincha lö,
 il pü remot chantun d'la chesa sgür
 nun ais da l'invasiun dals mess sfatschos.
 Fess bsögn per mincha porta ün charnatsch.

(El evra e stupefat vo ün pass inavous.)

(Werner Stauffacher aintra.)

Mieus ögls che vezzan? Vus, sar Werner, cò?
 Pelvair ün giast stimo e cher, nu po
 ma chesa ospiter ün meglider hom,
 bainvgnieu sajas, Werner, suot mieu tet!
 Che ais da növ? In Uri che tscherchais?

Stauffacher (al tuchand maun):

La veglia Svizzra ed ils buns temps vegls.

Walter Fürst:

Quels mnais cun vus. — Zuond bain fo a mieu cour
 vos cher aspet, tschantè's amih. Cu sto
 vossa muglier, la figlia dal sapiaint
 Iberg, plaschaiv' ed amiaivla taunt?
 Ün oda dals viandaunts chi dal convent
 da Meinrad vers Italia vaun, ün lod
 unanim d'vossa ospitalited —
 Ma dsche'm, da Flüelen gniss güst uossa vus,
 nu vzettas ünguott' oter aunz cu gnir
 sur l'im d'quaist üsch?

Stauffacher (as tschainta): Ün edifizi vzet
 zuond surpudent, bain poch el am plaschet.

Walter Fürst: Amih, ün unic sguard s'palainta tuot.

Stauffacher: Ün tel in Uri mê nun existit
 dals temps remots innò. Serreda ferm
 füt saimper be la fossa cò tar nus.

Walter Fürst: La foss' ais quaista d'nossa liberted.

Stauffacher: Sar Walter Fürst, nu vögl as zuppanter
 cha na be'l buonder m'ho condüt tiers vus:
 He greivs pissers — a chesa d'he lascho
 tribulaziun, na main tribulaziun
 chat eau accò. Intolerabel ais
 nos indürer e nun and vzains la fin.
 Il Svizzer liber füt da vegl innò
 ed adüso a gnir eir baintratto.
 Da quaistas chosas mê nun ho ün vis
 daspö cha muagl' ervagia sün noss munts.

Walter Fürst: Schi, sainz' exaimpel ais lur fer indegn!
 Nos nöbel d'Attinghaus perfin, chi ho
 eir vis ils buns temps vegls, ais da l'avis
 cha que nu saja pü da suppurter.

Stauffacher: Schi, eir ad Unterwald succedan bgers
 misfats e sanguinus ais il chastih —
 d'l'imperatur l'indegn chastlaun chi sto
 a Rossberg s'inflammet d'pervers' amur
 per la muglier d'Baumgarten, il marid
 prevgnit l'infam insult, e culla sgür
 mazzet sül cuolp il scelerat tiran.

Walter Fürst: O quaut cha ils decrets da Dieu sun güsts!
 Che dschais, Baumgarten? L'ais ün hom modest,
 ma dsche, ais el in salv e bain zuppo?

Stauffacher: Vos dschender Tell l'ho mno no sur il lej,
 a Steinen il tegn bain zuppo tiers me —
 Qualchosa d'auncha pü sgrischaivel m'ho
 que hom quinto, ch'a Sarnen ais success,
 e mincha cour leel fo sanguiner.

Walter Fürst (attent): E che ais que?

Stauffacher: A Melchtal, güst allò
 inua cha la via 's sparta per
 condür a Kerns, ün hom leel e güst,
 Heinrich an der Halden, ais chaso.
 Sieu valid pled i'l vih ün predscha zuond.

Walter Fürst: Chi nu'l cugnuoscha? Ma che ais success?

Stauffacher: Sieu figl, be per ün pitschen fal commiss,
 füt chastio da Landenberg, quaist fet
 piglier oursuot l'areder ils duos bouvs,
 güst ils pü bels, — il giuven subitus
 pluntet il mess, alur fügit.

Walter Fürst (cun grand' anxited): Ma'l bap,
 o dsche'm, che ais dvanto dal bap?

Stauffacher: Dal bap
 dumanda quint il Landenberg: el dess
 al procurer il figl, ma scu cha'l vegl

nu so inu' as chatt' il fùgitiv
e gùra d'nu savair, clam' il chastlaun
sieurs sbirs per il clapper e torturer.

Walter Fürst (saglia sü e tschercha da'l trer da l'otra vart):
Taschè, taschè!

Stauffacher (uzand la vusch): «Scha m'ais fùgieu il figl,
schi tegn a tel!» — Per terr' il fo bütter,
cul güz atschel al furer our ils ögls.

Walter Fürst: O Segner cher!

Melchtal (vain our precipitedamaing):

Ils ögls 'vais dit, ils ögls?

Stauffacher (surpris a Walter Fürst):

Chi ais quaist giuven?

Melchtal:

Oh! 'Vais dit ils ögls?

Walter Fürst: O pover, pover hom!

Stauffacher:

Chi ais el? Oh —

(L'aviand Walter Fürst fat ün segn.)

Il figl? O Segner, che calamited!

Melchtal: Per cuolpa *mia*, per mieu fal! El ais
dimena orv, e propi orv dafat?

Stauffacher: 'Vais dit. Il liquid d'l'ögl ais culo our
mê pü el nu vzero la glüsch dal di.

Walter Fürst: O schinagè'l in sa dulur!

Melchtal:

Mê pü!

(Cul maun süls ögls tascha'l ün mumaint, alura as volva bod ad
ün e bod a l'oter e tschauntscha culla vusch suffocheda da las
larmas.)

La vzüda ais ün nöbel dun dal tschèl —
Las creatüras tuottas vivan d'glüsch;
imincha esser furtüno — perfin
la plaunt' as volva leida vers la glüsch.
Ed el depress stu ster in s-chür etern —
mê pü'l cuffort' il leger verd dals pros,
mê pü l'allegra il tapet da fluors,
ill' ura dal tramunt la pizz' in fö
mê pü el nu vzero. — Murir nun ais

taunt mel, ma viver e nu vair, que ais
terribel! Oh, perche taunt attristos
stais am guardand? Eau d'he duos ögls intacts
e sauns e nu poss der al bap niaunch' ün —
niaunch' üna sbrinzla da quel mer da glüsch
chi'ls ögls m'inuonda d'sa splendor.

Stauffacher:

O Dieu!

Eau stögl aunch' ingrandir vos led, impè
d'pudair il surlevger — el bsögna pü!
Perche tuot sieu avoir al füt piglio,
l'infam chastlaun ünguotta nu'l laschet,
be sieu bastun per ir murdiand sieu paun.

Melchtal: Na oter cu'l bastun al vegl sainz' ögls!

Da tuot privo, perfin da la splendor
d'sulagl, quaist dun cumön a tuots, eir als
pü miserabels — pü nu'm dess üngün
cussglier da'm tgnair zuppo pü lönch accò.
Che miserabel vil cha sun, penso
d'he be da metter me al sgür, e na
a la sgürezza da mieu nöbel bap;
ah, l'he lascho i'ls mauns dal nosch tiran!
Na oter cu vendett' am stett' a cour —
vögl ir tar el — o nu vulè'm tratgnair —
Pretender vögl sa vzüda dal chastlaun,
immez sieus chevaliers il vögl chatter,
eau spredsches la vita, be sieu cotschen saung
po quaist turmaint anguoschagius calmer.

(El vuol ir.)

Walter Fürst: Fermè's! Ünguotta nu pudais obtgnair!

El dmur' a Sarnen in sieu ot chastè
e da vos feil inütil ria be.

Melchtal: E sch'el dmuess cusü i'l ferm palaz
da glatsch dal Schreckhorn u pü ot sül piz
d'la Jungfrau, eau il chattaro bain sgür,
Cun vainch giuvnets d'medemmas intenziuns
eau sa fortezza bain demoliro,
sch'üngün da vus nu vuol am cumpagner —

Per vossa scoss' e chesa pisserus
 vulais as suottametter al tiran —
 Clamer insembel vögl tuot ils pastuors
 süls munts e lo, inu' ais fras-ch l'immaint
 e saun il cour, vögl suot tschêl viv quinter
 l'orrenda, la sgrischus' atrocited.

Stauffacher (a **Walter Fürst**):

Al cuolm sun ils excess — vulains spetter
 fin als extremis —

Melchtal:

E che da pü crudel
 ais auncha da spetter scha niaunch' a lö
 nu po rester la poppa d'l'ögl. O dsche,
 sainz' armas essans forsa? E perche
 avains imprains a manascher la sgür,
 a tender il balaister? Ho minchün
 ün' arma da defaisa in mumaints
 da disperaziun. Als chauns persecutuors
 cull' armadür' imnatsch' il tshierv exhaust.
 Il sveltschamuotsch attira gio l'abiss
 l'incaut chatscheder, e perfin il bouv
 bandus, nos famiglier cumpagn d'lavur,
 chi prus e rasegno sieu vigurus
 culöz as lascha metter suot il giuf —
 sch'el vain tento as drizza e culs corns
 pussaunts schlavazz' in ajer l'inimih.

Walter Fürst: Scha'ls trais pajais pensessan scu nus trais,
 da fer qualchosa füssans fors' in cas.

Stauffacher: Scha Uri clam' e güda Unterwalden,
 schi quels da Schwyz onuran ils vegls pacts.

Melchtal: D'he bgers e buns amihs ad Unterwalden,
 sa vit' expuona iminchün gugent,
 scha sül agüd da l'oter po s'fider.
 O baps pietus da quaist pajais! Bainschi
 in fatsch' a vus experts sun be giuvnet
 ed illas dietas balch modest ma vusch,
 schabain cha giuven sun ed inexpert,
 nu vöglias vus spredscher que ch'eau as di:

La forza impulsiva d'giuvn' eted
 nun ais chi'm stimulescha, ma bainschi
 dulur immensa chi am fo agir
 e mouva'l spelm perfin a cumpaschiun.
 Vus essas baps d'famiglia, s'giavüschais
 ün figl da bain chi's fatsch' onur e pront
 saj' a defender vossa vzüda, oh,
 perque ch'intact' ais vossa faculted
 e saun vos corp, s'arov, nu fe poch cas
 da nossa granda disfurtüna. Eir
 sur vus la speda dal potent tiran
 suspaisa sto, svio da l'Austria 'vais
 nos cher pajais, na otra cuolpa ho
 mieu pover bap, l'istess delict commiss
 avais, chi po as mner a perdiziun.

S t a u f f a c h e r (a Walter Fürst):

Dsche vos parair, da's secunder sun pront.

W a l t e r F ü r s t: Als nöbels da Sillenen, d'Attinghaus

vulains nus auncha dumander cussagl,
 lur noms paun sgür ans procurer amihs.

M e l c h t a l: In las Forestas sgür nu's chatta noms

eguels als voss, o homens veneros!
 Incontestabl' ais lur valur, minchün
 ils predsch' e's fid' in lur reputaziun.
 'na richa part d'virtüds avais erto
 da noss babuns e l'ierta augmanto
 tres merits voss — Ils nöbels che bsögnains?
 Agin sulets! Scha füssans in pajais
 be nus sulets, capabels füssans bain
 da'ns guandager e fer valair noss drets.

S t a u f f a c h e r: Ils nöbels d'nos travagl nu sun chalchos:

Il mel torrent chi illa bassa fo
 taunt dan, quisü nun ais aunch' arrivo;
 ma lur agüd nun ans saro concess,
 scha's mettaro in armas il pajais.

W a l t e r F ü r s t: Scha füss ün güdisch traunter l'Austri' e nus
 schi bain pudess decider ledsch' e dret.

Ma quel chi'ns chalch' ais nos imperatur
ed arbiter suprem — il *Segner* stu
'ns güder tres *nossa* bratscha — *vus* sondè
ils homens d'Schwyz, in Uri recruter
eau vögl amihs. Ma chi tramettarons
ad Unterwald?

Melchtal: Laschè pür ir a me —
a chi stess pü a cour quetaunt?

Walter Fürst: Nu poss
acconsentir, per vus stögl ster garant,
siand da mia ches' il giast.

Melchtal: Laschè
cha giaja, mincha send' e mincha piaunch
eau bain cugnuosch, chat eir avuond' amihs
chi'm daun recover e'm tgnaron zuppo.

Stauffacher: Cul Segner ir laschè'l, nun ais cuvi
üngün chi fess da traditur — ais taunt
abomino l'indegn tiran, ch'üngün
nu sto da sia vart. Baumgarten eir
in Unterwald cumpagns dess recruter
e sollevèr l'inter pajais!

Melchtal: Cu fains
a'ns tegner infurmos sainz' exiter
da noss tirans il vigilant suspect?

Stauffacher: A Brunnen u la Treib ans réunir
pudains i'l lö da sbarchamaint d'las nevs.

Walter Fürst: Uschè palais noss' ouvra nu cunvain
da fer. Tatlè uoss' mieu parair: In giand
a Brunnen a la schneistra da nos lej,
in fatsch' al Mythenstein, ais ün plaunin
zuppo immez il god chi lo füt schmers,
e Rütli dals pastuors perque numno.

(A Melchtal).

Allò nus essans confinants, e vus

(a Stauffacher)

al clam da Schwyz in barcha spert gnis no.
 Per solitarias sendas ir da not
 pudains allò a tgnair cussagl, minchün
 desch homens d'confidenza po cun se
 piglier, chi sajan d'nos medem parair,
 Uschè in cumünaunza conferir
 pudains, tratter davart noss interess,
 cul Segner eir piglier resoluziuns.

Stauffacher: Schi saj' uschè! Spordschè'm uoss'vos maun dret,
 eir vus il vos, uschè scu ch'uossa nus
trais homens tgnains ils mauns unieus bain sten,
 onestamaing e sainza frod, uschè
 in bun' e noscha sort *ils trais pajais*
 unieus assaimper staun in vit' e mort.

Walter Fürst e Melchtal:

In vit' e mort!

(Els tegan il mauns unieus aunch' üna pezza sainza tschantscher.)

Melchtal: Mieu pover bap, uoss' orv,
 nu poust pü *vair* il di d'la liberted,
 ma l'*udirost*, cur ils signels da fö
 sün tuot ils ots cler ardaron, e'ls ferms
 chastels dals prepotents saron crudos,
 a ta chamann' il Svizzer dess purter
 la buna nouv' e splendorir dess cler
 in tia not l'aurora d'ün bel di.

(Els as separan.)

SEGUOND ACT

Prüma scena

(Chesa signurila dal barun d'Attinghausen. Üna sela gotica orneda da vappas e chaplinas. Il barun, ün hom d'85 ans, d'ota e nöbla statura, cun üna giacca da pail ed ün bastun cun üna corna da

chamuotsch per manch. K u o n i e s e s f a m a g l s staun intuorn el cun rastels e fotschs. U l r i c h d a R u d e n z aintra in abit da chavalier.)

R u d e n z : Cò sun eau, barba — d'me che giavüschais?

A t t i n g h a u s e n : Permetta ch'eau, suainter il vegl üs da nossa chesa, parta culs serviants ün magöl d'vin, scu fatsch iminchadi.

(El baiva our d'ün bacher ed il lascha alura circular als famagls.)

Eau svesse giaiv' uschigliö in god e champs a survaglier ils lavuraints, e ma bandera ils guidaiva al cumbat, uoss' oter nu poss fer cu da factur, e scha'l sulagl nu vuol gnir gio tar me, süls munts nu poss eau pü ir a'l tschercher. Uschè in circol viepü stret am mouv vers il pü stret da tuots, inu' ho fin la vita. 'Na sumbriva uoss' eau sun, e bod nu resta oter cu il nom.

K u o n i (offrind il bacher a Rudenz):

A vus eau l'offr, o giunker.

(Esitand Rudenz da piglier il bacher.)

Pür bavè,
our d'ün bacher que vain e dad ün cour.

A t t i n g h a u s e n : Uoss' izan, giuven, fatta la lavur vulains d'la patria 'ls interess tratter.

(Ils famagls vaun.) (A t t i n g h a u s e n e R u d e n z.)

A t t i n g h a u s e n : Tschinto at vez eau ed armo. Voust ir ad Altorf, al chastè da nos tiran?

R u d e n z : Schi, barba, e tarder nu poss pü lönch —

A t t i n g h a u s e n (as tschainta):

Hest taunta prescha? Che? Il temp a te, o giuven, füss in tel möd imsüro, cha vi al barba vegl il stoust spargner?

R u d e n z : Eau vez cha vus nu 'vais dabsögn da me, in quaista chesa be ün ester sun.

Attinghausen (zieva l'avair lönch guardo attentamaing):

Schi, schi, pür memma! Displaschaivelmaing
la patria estra t'ais dvanteda, oh!
Mieu Uli! Na, eau pü nun at cugnuosch.
In saida uoss' pumpagiast, dal pavun
la penna portast cun ostentaziun
e sül givè la chappa da purpur.
sül paesauun tü guardast be cun spredschi
ed at trupaghiast da sieu bun salüd.

Rudenz: L'onur chi'l tuocha al conced gudent,
ma'l dret cha el as piglia al cuntend.

Attinghausen: Da l'ira da l'imperatur tuot il
pajais ais ferm chalcho —. Imincha cour
leel e güst chafuol resaint' il squitsch
ümiliant cha nus subiñs. Be tü
per nos travagl cumön est sainz' inclet,
be tü, rebel a tieus cumpatriots,
aspirast a la grazia d'l'inimih.
E cun leiv sen da sieus festins fest part,
d'la patri' e sa calamited fand schnöss.

Rudenz: Schi, il pajais ais ferm chalcho. — Perche?
Mieu barba dsche'm, in quaist gravus astent
chi l'ho chatscho? Ün pitschen pled füss sto
bastaunt per s'liberer da l'oppressiun
e per obtgnair ün suveraun benign.
Pervers sun quels chi'l pövel imprudaint
sorbaintan, cunter l'egen interess
il faun agir. Ils oters haun güro
a l'Austria tuots, be las Forestas na.
Ün sez pretendan sper ils nöbels, e
l'imperatur per lur patrun suprem —
e que per nu servir *üingün* signur.

Attinghausen: Da *tia* buocha stögl udir quecò?

Rudenz: Da Vus füt provocho, laschè'm glivrer:
E Vus, che post cò occupais? D'ambir
pü ota pusiziun nu füss pü degn
cu d'esser cò landamm' e bandirel

e traunter quaists pastuors regner? O dsche,
 nu füss pü ot e glorius impegn
 da fer omagi al regel signur
 ed a sieu splendid seguit s'attacher,
 cu da salver güdizi cun il pur
 ed esser cò eguel a voss famagls?

A t t i n g h a u s e n : O Uli, l'allettanta vusch cugnuosch,
 chi da ti' orma ho piglio possess
 e penetro da tössi tieu bun cour!

R u d e n z : Eau que nu schnej. — Aint il profuond dal cour
 m'offend' il spredschi dals fulasters, chi be
 nöblia da purs ans soul' numner. — Pü lönch
 eau nu tegn our. Intaunt cha tuot intuorn
 ils giuvens nöbels vègnan onuros.
 Suot il stendard da l'Austria nu poss ster
 ozius sül bain erto, ne'ls giuvens dis
 bütter davent cun quaist travagl stentus.
 Utrò onur' ün fats, da glori' ün muond
 s'movainta dadour munts — ah, be mieu s-chüd
 consüma il ruegen, d'guerr' il clam
 giagliard, d'l'arald l'invid al grand turnier
 fin aint in quaistas vals nu paun river.
 Ün nun od' oter cu il monoton
 suner da s-chellas ed il chaunt d'pastuors.

A t t i n g h a u s e n : O neiv, svio d'inütila splendor,
 pür spredschi il lö nativ. Trupagia't pür
 dals vegls, pietus custüms da tieus babuns!
 Gnaro il temp ch'afflict tü bramarost
 als munts da tieus babuns da returner,
 e'l chaunt d'pastuors cha uoss' tü spredschiast taunt
 in ta grandera sazieted, motiv
 saron per te da larmas e dular,
 cur cha a l'ester udirost lur sun.
 L'amur da patria ais pussaunt' sur tuot!
 Il fos ed ester muond nun ais per te;
 lo, a la cuort dal raig, eternamaing
 sarost ün ester cun tieu cour fidel!

Il muond dumand' ün' otra sort d'virtüds
cu quellas cha tü cò hest acquisto.

— Schi vo, ti' orma libra pür fo vnel,
pür piglia terr' in feudo, dvainta serv
d'regents, tü chi pudessast dominer
sün tieu possess ed esser tü patrun.

A, Uli! Uli! resta cò tar nus!

Nun ir ad Altorf — o nu banduner
la chosa sencha d'tieu pajais nativ!

Da mia schlatta l'ultim sun — mieu nom
cun me ho fin. — Cò ais chaplin' e s-chüd,
cun me quaists illa fossa miss saron,
e cul extrem suspir eu stögl penser
cha tü be spettast cha mieu ögl saj' ruot
per ir da l'Austri' in feudo a piglier
quaists nöbels bains, dal maun da Dieu accolts.

R u d e n z : Invaun al raig nus fains opposiziun,
il muond pertain ad el. Vulains sulets
resister ed ans obstiner? Intuorn
a nus ho'l trat üna chadagna da
pajais cha interrumper nu pudains.
Sun sieus tuot ils marchos, il tribunal,
las stredas mercantilas e perfin
da soma il chavagl sül Gotthard stu
ad el pajer il dazi; scu d'na rait
nus essans circundos e serros aint.
— L'imperi ans protegiaro'l? El sves
nu po s'doster da l'Austria al pudair
creschaint. Scha Dieu nu voul a nus güder,
üngün imperi nu po fer quetaunt.
Quaunt s'po fider sül pled d'imperatuors,
scha cur il bsögn da guerr' ais als extrem,
paun impegner e vender las citeds
chi suot la protecziun da l'aivla s'haun
salvedas? O na, prudenza sabg' ais que,
mieu barb', e benefizi in quaists temps
funests da dischuniun, da s'attacher
ad ün survraun pussaunt. D'imperatuors

curuna d'stirp' a stirpa vo girand,
 fidels servezzans memorer nu soul.
 Ma a l'ertevel prinz potent as fer
 accept, que ais ün sem chi porta früt
 per l'avegnir.

Attinghausen: Uschè prudaint est tü?
 Voust vair pü cler cu 'ls nöbels perdavaunts
 chi, pel tesor d'la liberted, in dür
 cumbat lur saung, lur forz' e lur possess
 haun do? — Vo gio Lucerna, dumand' allò
 quaunt greiv cha il domini d'Austria ais.
 Gnaron bain a quinter tuot noss armaints,
 ils gross e'ls mnüds, ed a bandir noss gods,
 la chatscha ot' e bass' a proibir,
 a mincha porta ed a mincha punt
 a metter dazis per pudair pajer
 cun nossa poverted lur cumpras da
 pajais, lur guerras cun nos saung fümant. —
 O na, scha saung stu cuorrer, saja que
 per nus — cumprains a predsch pü vantagius
 la liberted cu quaista sclavitüd.

Rudenz: E che pudains, ün pövelet d'pastuors,
 obtegnier cunter las legiuns d'Albert?

Attinghausen: Quaist pövelet d'pastuors, o giuven, stust
 imprendder a cugnuoscher, eau'l cugnuosch.
 Eau in battaglias l'he condüt e vis
 cu ch'a Faenza cumbattet giagliard.
 Uoss' vöglian gnir a'ns metter sü ün giuf,
 cha essans bain resolts a nu subir.
 — Da tia schlatta hegiast sentimaint!
 Per vauna pumpa nu bütter davent
 la perla genuina d'ta valur —
 Ün pövel *liber* da pudair guider
 chi per amur sincera t'ais devot,
 ed ais fidel a te in vit' e mort —
 Que saja tia vaira nöbilted,
 illatscha ferm ils vegls liams ertos,

attacha't a la patria chera taunt,
 ad ella tegna't ferm cun tuot tieu cour,
 cò sun las rischs pussauntas d'ta vigur.
 Allò, in ester muond, est be sulet,
 'na channa chi dundagia vi e no,
 chi nu resista ad üngün stratemp.
 O ve, da lönch nū'ns hest pü vis. Da ster
 tar nus be ün di prova, hoz nun ir
 ad Altorf — hest inclet? Be hoz sto cò,
 nun ir, fo dun als tieus d'quaist unic di!

(Piglia sieu maun.)

R u d e n z : D'he do mieu pled, stögl ir, eau sun lio.

A t t i n g h a u s e n (lascha liber sieu maun, cun severited):

Tü est lio, schi schi, disfurtüno,
 lio est bain, ma na da güramaint,
 lio est dals liams d'amur!

(Rudenz as volva da l'otra vart.)

Zupper

at poust fin cha tü voust. L'ameda ais
 la nöbla Berta da Bruneck chi al
 chastè t'attira scu suget devot
 d'l'imperatur. La nöbla giuvna voust
 obtgnair, la chera patria renegiand.
 Pür nu t'illuder! At lusingian els,
 la spusa at mussand, ma craja'm pür,
 la rich' ertevla nu saro per te.

R u d e n z : Uoss' ais avuonda, eau stögl ir, ste bain.

(Parta.)

A t t i n g h a u s e n : Sto cò, o giuven melcussglio! — El vo!

Retegner nun il poss, ne il salver —
 Quel d'Wolfenschiessen eir s'ho in quaist möd
 da sieu pajais nativ stacho. — Uschè
 aunch' oters seguiron. Dad estra pump'
 as lascha nossa giuventün' attrer,
 ambind a gloria vo dalöntschi d'noss munts!

— O ur' infausta, cur cha l'ester spiert
 entret in quaistas furtünedas vals
 a sdrür ils vegls, pietus e buns custüms.
 Cun forz' il nouv s'fo streda, vain miss d'vart
 il vegl taunt respettabel. Oters temps
 s'avaunzan. Giuvens haun ün oter möd
 d'penser. — Che fatsch eau cò? Lur bun repos
 suot terra haun chatto tuot mieus cumpagns
 d'acziun. Suot terra posa eir *mieu* temp.
 Beo ais quel chi'l *nouv* po banduner.

Seguonda scena

(Ün pro circundo d'ota spelma e da god. Sül spelm sun sendas
 cun saiv, eir s-chelas, gio per las quelas ün vezza pü tard a gnir
 paesauns. In fuonz ais il lej, e sur quel vezz' ün in principi ün
 arch in tschèl da la glüna.)

(Melchtal, Baumgarten, Winkelried, Meier da
 Sarnen, Burkhardt am Bühel, Arnold da Sewa,
 Nicolaus da la Flüe ed auncha quatter oters paesauns,
 tuots armos.)

Melchtal: La senda cò cumainza, zieva me
 gni spert. Cugnuosch quaist spelm e vez losü
 la crusch. Al Rütli essans arrivos.

(Ils homens s'avaunzan cun fuschellas.)

Winkelried: Tatlè!

Sewa: Tuot müt e müosch!

Meier: Üngün nun ais
 aunch' arrivo. Ils prüms bain essans nus
 dad Unterwald.

Melchtal: Las quauntas aise?

Baumgarten: Il
 guiteder d'Selisberg ho güst clamo
 las duos.

(Ün oda a suner in luntanaunza.)

Meier: Silenzi!

A m B ü h e l : D'la chapell' il sain
 que ais cha no da Schwyz ün oda cler.

d a l a F l ü e : Quaist ajer pür dalöntschi and port' il sun.

M e l c h t a l : Alchüns las fruos-chas dajan impizzer,
 cha cur ils homens vegnan ardan cler.

(Duos paesauns vaun.)

S e w a : Che bella not d'cler glüna! Cu cha'l lej
 quiet reposa, ais scu'n spievel glisch.

A m B ü h e l : Els haun ün bun traget.

W i n k e l r i e d (mussand vers il lej): Guardè allò!
 Nu vzais ünguotta?

M e i e r : Che ais que? Pelvaira!
 Que ais ün arch in tschêl immez la not!

M e l c h t a l : Il cler da glüna ais chi l'ho furmo.

d a l a F l ü e : Que ais ün segn zuond müravglius e rer,
 ün tel bain bgers vivaints nun haun mê vis.

S e w a : L'ais dobel, ün pü schmort sto suravi.

B a u m g a r t e n : Üna barchetta passa güst suot our.

M e l c h t a l : Stauffacher ais que cun sa barcha, el
 nu's fo spetter, quaist hom leel, da bain.

(El vo cun Baumgarten a la riva.)

M e i e r : Quels d'Uri tardan il pü lönch da gnir.

A m B ü h e l : Els staun fer ün lung gir intuorn ils munts
 per ingianer las spias dal chastlaun.

(Intaunt haun ils duos paesauns impizzo il fö immez la piazza.)

M e l c h t a l (a la riva): Olà! Chi vain? Vossa parola de!
 D'la patri' amihs!

(Tuots vaun vers la riva incunter als arrivos. Our da la barcha
vegnan Stauffacher, I tel Reding, Hans auf der
Mauer, Güergim Hofe, Conrad Hunn, Duri, il
farrer, Giosch da Weiler ed auncha trais oters pae-
sauns, tuots armos.)

T u o t s (claman): Bainvgnieus vus tuots!

(Intaunt cha'ls oters staun auncha cugio as salüdand, M e l c h t a l
e S t a u f f a c h e r vegnan inavaunt.)

Melchtal: Sar Werner, oh, l'he vis quel chi a me
 nu pudet vair! Süls povers ögls, privos
 da vit' e glüsch, d'he miss mieu maun. Ün sens
 ardent d'vendetta m'ho tuot penetro.

Stauffacher: O nu tschantschè d'vendetta! Nu vulains
 ans svindicher da fats success, bainschi
 da mels chi ans imnatschan a'ns doster.
 — Ed uossa dschè, in Unterwald che 'vais
 per nossa causa drizzo our? E cu
 la pensan ils paesauns? Cu essas sves
 sfügieu als latschs dal traditur tiran?

Melchtal: Tres la chadagna d'las Surennas, per
 orrends, interminabels champs da glatsch,
 inua cratschla be il roch girun,
 al pascul arrivet, sül quèl salüds
 as s-chamgian d'Uri e dad Engelberg
 ils pasturets, lur scossa pasculand.
 Ma said stüzzet cull' ova chi da l'ot,
 s-chimand scu'l lat, precipitesch' a val,
 am reposit in solitarias alps,
 fin ch'arrivet a dmuras dad umauns.
 La tuna derased' in quellas vals
 s'avaiva già dal fat sgrisclus success,
 e ma disgrazch' am procuret respet
 profuond a mincha port' inu' pichet.
 Ils cours leels d'quels muntagnards chattet
 sdegnos per tel violent agir, perche
 scu cha las Alps nudreschan da cuntin
 adüna las medemmas plauntas, las
 medemmas ovas chi nu müdan let,
 scu cha las nüvlas ed ils vents perfin
 mantegnan regular lur cuors sül lej,
 uschè ils vegls custüms da bap a figl
 accò mantgnieus s'haun, innovaziuns
 arditas nu disturban l'unifuorm,
 abituel, prüvo marcher dal temp.
 Els am spordschettan lur mauns dürs d'lavur,
 lur spedas da ruegen d'la paraid

pigliettan, da lur ögls brillet ün fö
 da bun curaschi cur eau proferit
 ils noms chi a minchün sun senchs: il vos
 e quel da Walter Fürst. Ed els gürettan
 da vulair fer tuot que chi's pera dret
 e's seguiter in vit' e mort. Uschè,
 protet da sencha ospitalited,
 giret dad acl' in acla; ma rivand
 in mia val, il lö da mieus paraints,
 cur vzet mieu bap privo d'sieus bains ed orv
 sün ester stram, vivand d'la charited
 da buns umauns, alur —

Stauffacher:

O Segner cher!

Melchtal: Eau nu cridet! Disperder nu vulet
 in larmas impotentas la vigur
 da mieu turmaint immens, in fuonz al cour,
 scu ün tesor dschigliusamaing chüro,
 il serret aint, e be a fats penset.
 Per vias intransiblas am ris-chet,
 tres spelma e chavorgias, e chattet
 umauns in mincha solitaria val
 chi per la düra tirannia haun
 l'istess' esecraziun, perche fin a
 l'extrem cunfin dal productiv terrain
 invoulan ils chastlauns impertinents.
 Ils cours da tuot quaist pövel incitet
 cun mieu tschantscher convint ed animus.
 E tuots cun corp ed orma sun ils noss.

Stauffacher: Bain bger avais presto in taunt cuort temp.

Melchtal: D'he fat dapü. Que sun ils duos chastels
 Rossberg e Sarnen, chi il pü da tuot
 faun temm' als paesauns, perche davous
 lur bastiuns da spelm as saintan sgürs
 ils inimihs e paun a bainplaschair
 opprimer il pajais. Culs egens ögls
 vulet ils vair ed explorer. Eau füt
 a Sarnen, la fortezza visitet.

Stauffacher: Ris-chettas d'avanzer aint il chastè?

Melchtal: Eau d'eira vstieu da pelegrin, eau vzet
a sia maisa il chastlaun nuder
in l'abundanza, Werner, güdichè
scha eau sun bun da tgnair mieu cour in frain —
Eau vzet l'infam tiran e nu'l culpit.

Stauffacher: Pelvair, vos pass ardit füt furtüno,
(Intaunt sun ils oters paesans gnies pü inavaunt e s'avicinan a
quaists duos.)

Ma uossa dsche'm, chi sun quaists buns amihs
ed homens güsts chi s'haun accumpagno?
Rendè'm ad els cuntschaint, cha confidents
ans possans approssmer e'ls cours avrir.

Meier: E chi dals trais pajais nun as cuntschess?
Da Sarnen sun il Meier, e quist ais
il figl d'ma sour, il Struth da Winkelried.

Stauffacher: Quaist nom nu m'ais brich incuntschaint, que füt
ün Winkelried chi il dragun mazzet
in la palüd sper Weiler e laschet
la vita cumbattand.

Winkelried: Mieu perdavaunt
el füt, sar Werner.

Melchtal (mussand sün duos paesans):
Quaists davous il god
da chesa sun, tuots duos conventuels
dad Engelberg. Schabain be servs e na
scu nus patrums süll' egn' ereditèd,
vus sgür nu'ls sbüttaros. Els aman il
pajais e giodan uschigliö bun nom.

Stauffacher (als duos paesans):
Schi de'm vos maun. Bainschi paun as tgnair buns
tuots quels chi ad üngün nu sun sugets;
ma onested onura mincha gro.

Conrad Hunn: Quaist ais nos vegl landamma Reding.

in nom da tuot il pövel, Cumön Grand,
 ans consulter vulains scu üsito
 da vegl innò, e que ch'ais illeghel
 in l'assemblea d'hoz po gnir s-chüso
 per causa d'la necessited dal temp.
 Ma Dieu ais saimper da la vart dal dret,
 e suot sieu tschêl uoss' essans radunos.

Stauffacher: Schi, a'ns cussglier vulains tenor ils vegls
 custüms. Nos dret glüsch' eir in s-chüra not.

Melchtal: Scha'l numer nun ais neir cumplet, savains
 d'avair cun nus l'appruvaziun da tuots;
 ils megliders da nos pövel sun preschaints.

Conrad Hunn: Nu'ns ais concess ils cudeschs d'consultar,
 ma in noss cours els sun bain ferm impress.

Rösselmann: Ebain, furmè il circol e plantè
 las spedas!

Auf der Mauer: Il landamma a sieu post
 as metta, ed ils mess ad el dasper.

Culuoster: A sun trais pövels, a chenün l'onur
 il capo d'tscherner per per nos Cumön Grand?

Meier: Paun Schwyz ed Uri s'contester l'onur,
 spontaneamaing s'retira Unterwald.

Melchtal: Nus ans retrains, siand *nus* ils supplichants
 chi invochains l'agüd dals ferm amihs.

Stauffacher: La speda cha pigl' Uri! Sieu stendard
 preceder nossa march' a Roma soul.

Walter Fürst: L'onur d'la speda tuoch' a quels da Schwyz
 perche nus tuots d'lur schlatta descendains.

Rösselmann: Eau vögl la nöbla gara applanir:
 presidier dess Schwyz a nos Cussagl
 ed Uri ans guider al grand cumbat.

Walter Fürst (spordscha las spedas a Stauffacher):
 Pigliè!

Stauffacher: Nu tuoch' a me — l'onur als vegls!

Im Hofe: Duri 'l farrer ais il pü vegl da tuots.

Auf der Mauér: L'ais ün brav hom, ma liber el nun ais.
A Schwyz vassal da güdisch nu po fer.

Stauffacher: Cò ais nos vegl landamma Reding, chi
d'pü degn pudessans nus ir a tschercher?

Walter Fürst: El saja nos mastrel in quaist congress,
chi ais d'accord dess stender sü il maun.

(Tuots alvaintan il maun dret.)

Reding (vain immez la scena):

Mieu maun süls cudeschs metter eau nu poss;
ma per las stailas splenduraintas gür
cha be güsti' e dret am guidaro.

(Ün metta sü las duos spedas davaunt el, ed intuorn el as fuorm' ün
rinch, ils da Schwyz immez, quels d'Uri a dretta e quels d'Unter-
walden a schnestra. El as pozza sün sa speda da battaglia.)

Perche a quaista riv' ils trais pajais
s'radunan adascus a mezzanot?
D'la nouva lia cha nus hoz fundains
suot tschêl stailo, il scopo quêl saro?

Stauffacher (vain aint il circol):

'Na nouva lia nu fundains, que ais
ün' alliaunz' antica d'noss babuns
cha nus hoz renovains! Confederos!
Scha separer ans soulan lejs e munts
e mincha pövel as governa sves, .
dad üna schlatta essans oriunds,
e d'üna patria essans figls devots.

Winkelried: Ais que vardet, scu disch tradiziun,
cha da dalöntschi in quaist pajais migros
nus essans? O quintè que cha'nd savais
acciò cha possa ferm s'consolider
la nouva a la veglia lia.

Stauffacher:

Que

cha'ls vegls ans haun quinto vulains as dir:
Ad eira ün grand pövel i'l luntaun
settentriun, da charestia ferm
chalcho, cò decidet il Cumün Grand

cha tres la sort dess sün desch homens ün
 abanduner la terra dals babuns. —
 E que d'vantet. Partit 'na legiun
 dad homens cun lur duonnas vers mezdi,
 afflicts e cun la speda via s'fand
 tres il pajais tudas-ch, infin ch'in quaist
 selvus pajais alpin rivettan, els
 as staziunettan in l'inculta val
 bagneda da la Muotta, in que lö
 nu's vzaiv' üngüns fastizis dad umauns,
 be 'na chamanna solitaria sper
 il lej e lo ün pelegrin spettand
 sülla nevetta per il traverser.
 Ma impediv' il lej zuond burrascus
 da naviger. Uschè s'fermettan cò,
 examinettan il pajais pü bain,
 scuvrittan abundanza da linam
 e da funtaunas üna quantited,
 cha que'ls paraiva d'esser in lur lö
 nativ, e decidettan da ster cò.
 Els construittan il vegl vih da Schwyz,
 ils gods cun intratschedas rischs schmerdschand,
 e que pü d'ün greiv di d'lavur custet. —
 Alur', il schmers terrain pü nu bastand
 als bsögns dal pövel augmanto, i'l god
 els inoltrettan, schi, fin al cunfin
 d'la naiv eterna chi dividea nus
 da glied chi tschauntsch' ün different linguach.
 Il vih da Stanz i'l god da Kern, Altorf
 fundettan a la riva da la Reuss —
 Ma lingu' e schlatta nu schnajettan mê.
 adonta d'nouvas stirpas ch'in lur mez
 cul temp as stabilittan, ils da Schwyz
 s'cugnuoschan — saung e cour as faun palais.

(El spordscha il maun a dretta ed a schnerstra.)

A u f d e r M a u e r : Pelvair, nus essans d'cour e saung medem.

T u o t s (as tuchand maun): Ün unic pövel essans e vulains
 in bun accord agir.

Stauffacher: Ün ester giuf
 haun oters pövels da purter, al ferm
 triumfatur as haun els suottamiss,
 bgers sun perfin in nos pajais sugets
 a fulasters patrums, e servs scu els
 saron eir lur infaunts. Ma nus, dal tschep
 genuin dals Svizzers vegls, la liberted
 avains adüna conservo. Mê brich
 nus nun ans inschnugliettans avaunt raigs,
 lur protecziun nus ans tschernittans s vess.

Rösselmann: Que sto bain cler in scrit d' l'imperatur
 cha la tschernittans d'egna volunted.

Stauffacher: Eir il pü liber stedi ho dabsögn
 d'ün capo e d'ün güdisch superiur,
 dal quël ün possa in la lit' obtgnair
 il dret. Perque noss vegls haun, pel terrain
 cha's guadagnettan da que lö incult,
 cuvieu gugent l'onur al suveraun
 dals Talians ed Allemanns. Güro
 l'haun il servezzan da las armas, quaist
 ais il sulet dovair dal liber hom,
 defender quel chi' ns do protecziun.

Melchtal: Tuot que chi ais dapü ais segn da serv.

Stauffacher: Cur füt il clam da guerra proclamo,
 noss vegls seguittan a l'imperatur
 infin a Roma, cumbattand giagliards
 allò güdettan a l'incuruner
 cun la curuna dals Romauns. In lur
 pajais as governaivan s vess, tenor
 lur egnas ledschas ed ils vegls custüms.
 Be la cundanna chapitêl' in maun
 staid' a l'imperatur. Gniva numno
 perque ün cunt chi staiva our d'pajais,
 ma cur scuntraiv' ün crimen chapitêl
 gniv' el clamo notiers e suot tschêl viv
 solaiv' el der sentenzcha, cler e net,

nu tmand üngün. Inua provas sun
cha sajans servs? Sch'alchün and so, schi ch'el
pür tschauntscha.

Im Hofe: Na, tuot ais scu avais dit.
Nu tolerettans mê despots tiers nus.

Stauffacher: Niaunch' a l'imperatur nu reuschit
da'ns suottametter, cur vulet pruver
da stordscher a favur dals sacerdots
ün dret. Ils muonchs d'Einsiedeln üna lit'
avaivan provocho, pretaisa fand
d'ün' alp cha pasculo da vegl innò
avaivans nus. L'abat musset ün scrit
chi d'quel incult terrain als faiva dun —
Da nossa existencia niaunch' ün pled.
Ma cò 'ns dostettans: Que ais invulo!
L'imperatur nu po duner il nos,
e scha l'imperi refüser ans voul
il dret, savains dad el ans dispenser.
— Uschè noss vegls! Vulessans nus subir
l'infamited d'la nouva oppressiun,
e suppurter da sudits esters que
ch'üngün imperatur nu sus-chet fer?
Nus sves avains creò quaist bun terrain,
cun nossa ferma bratscha schmers il god,
las tannas d'uors avains nus transfurmo
in dmura dad umauns, avains desdrüt
il cuv dal velenus dragun, sdrappo
da tschiera la cuverta chi sur tel
desert s'stendaiva, ruot il spelm, e sur
il precipizi fat pel viandaunt
'na punt. Da millieras d'ans ais quaist
terrain il nos — e l'ester sudit 'vess
da gnir a'ns metter in chadagnas, schi,
a'ns insulter sül egen nos possess?
Nun ais agüd per tel' calamited?

(Üna granda emoziun generela.)

Mê pü, la forza da tiran ho limits.
 Cur cha l'oppress nu po pü dret obtgnair,
 sieu greiv travagl nu po pü suppurter,
 alur' fidaunt alvainta 'ls mauns a tschêl
 e sves as piglia gio sieus drets eterns
 chi, scu las stailas, immutabels sun,
 retuorna da natür' il stedi vegl,
 l'umaun as chatt' in fatscha a l'umaun.
 E scha ünguotta nu po pü güder
 la sped' al resta — nun ais oter mez
 per la defaisa da sieu bain suprem —
 Cumbatter nus vulains per nos pajais,
 per nossas duonnas ed infaunts!

T u o t s (trand la speda): Per nos
 pajais, per nossas duonnas ed infaunts!

R ö s s e l m a n n : Aunz cu piglier la speda ponderè
 scha nu po s'applanir la questiun
 a l'amicabla. Be ün pled que voul
 e l'oppressur saro cun vus benign.
 — Pigliè que ch'ün s'ho tauntas voutas spüert.
 D'l'imperi separè's e güramaint
 da fidelte a l'Austria prestè. —

A u f d e r M a u e r : Che disch il preir? Gürer a l'Austria nus?

A m B ü h e l : Nun il tatlè!

W i n k e l r i e d : Ün tel cussagl nu po
 der oter cu ün traditur da nos
 pajais!

R e d i n g : O sajas calms, confederos!

S e w a ? Gürer a l'Austria zieva quaist insult!

d a l a F l ü e : Cun forza ans lascher piglier que cha
 culla bunted 'vains refüso!

M e i e r : Alur'
 bain füssans sclevs e meritessans que!

A u f d e r M a u e r : Quel chi da'ns der a l'Austria do cussagl,
 da tuot ils drets dals Svizzers saj' exclus!
 Landamma, eau insist cha'l prüm da tuot
 ün metta quaista ledscha in vigur!

Tuots (alvaintan il maun dret):

Schi, que vulains, que saja decreto!

Reding: Que ais.

Rösselmann: Uoss' essas libers in virtüd
da quaist decret. Per forza l'Austria nun
ans po piglier ils drets d'nus.refüsos
a l'amiav'l' exortaziun.

Jost da Weiler: Uoss' las
tractandas cumanzain!

Reding: Confederos!
Avains nus tuots ils mezs bandus pruvo?
Po esser cha nu sapch' il raig que cha
nus indürains, e sia volunted
nun ais que forsa brich, il prüm füss bain
da purter plaunt ad el aunz cu piglier
la speda. Eir per güsta causa ais
la forza saimper ün terribel mez,
e Dieu ans güda be alur', cur dals
umauns nu vain agüd.

Stauffacher (a Conrad Hunn): Da relater
d'vossa missiun uoss' sto a vus, tschantschè.

Conrad Hunn: Eau füt a Rheinfeld i'l chastè d'Albert
a plaundscher da l'ingüst' oppressiun,
üseda dals crudels guvernatuors,
ed a piglier la charta d'noss vegls drets
danöv firmada, scu solaiva fer
imincha nouv regent. Chattet allò
ils mess svevais e d'las citeds al Rain;
els tuots lur scrits arvschettan e cuntaints
retuorn pudettan fer in lur pajais.
Ma al cussagl ün inviet a me,
vos mess, e quel am det bain poch cuffort:
«L'imperatur nun hegia uossa temp.
Ün' otra vouta pensaro'l a nus!»
Passand afflict las selas dal chastè
dasper ün ercul vzet il dücha Hans
cridand, ed intuorn el ils nöbels Wart
e Tegerfeld, chi am clamettan, dschand:

«Güdè's pür sves! Güstia nu spettè
dal raig. Nun ho'l privo da l'iert' il figl
da l'egen frer? E quaist, ch'ais magiuren,
pretenda l'ierta da la mamma, uoss'
füss ura d'guverner pajais e pövel.
Ma che al füt respot? Ün al mettet
ün pitschen craunz sün cho, d'la giuventün'
que saja l'ornamaint.»

Auf der Mauer: Avais inclet?

Ans dessans sves güder, inütil da
spetter güsti' e dret d'imperatur.

Reding: Nun ans rest' oter! Uossa tgnain cussagl
cu's possa mner la chos' a buna fin.

Walter Fürst (aintra aint il rinch):

Nus v'lain ans liberer dal giuf funest
e conserver ils vegls, buns drets ertos
da noss babuns; al nouv nus nun ambins
sfrenedamaing. Ils drets d'imperatur
intacts al restan, il dovair d'vassal
ais da servir indret sieu suveraun.

Meier: In feudo eau arvschet da l'Austria 'l bain.

Walter Fürst: Cuntinuè vers l'Austria vos dovair.

Jost da Weiler: Eau pej tribut a quel da Rapperswil.

Walter Fürst: Cuntinuè voss obligs a'l prester.

Rösselmann: A l'abadessa da Turich d'he eau güro.

Walter Fürst: E que chi tuocha al convent al dais.

Stauffacher: Mieu feudos tuots d'he da l'imperatur.

Walter Fürst: Que chi stu esser dvainta, na dapü.

S-chatscher vulains ils mels guvernatuors
cun lur famagls, e demolir lur fermes
chastels, ma scha pussibel sainza saung.
L'imperatur dess vair cha be l'ot bsögn
ans sforza da mancher a nos dovair
vers el. Sch'el vezza cha i'ls limits stains,
po as balcher sieu feil e vainscher la
radschun. Il pövel chi cull' arm' in maun
so as frener, exiger po respet.

- Reding: Ma in che möd accumulirons quecò?
Las armas sun i'l maun da l'inimih
e cullas bunas nu daro el lö.
- Stauffacher: Aunz ch'el as possa preparar, armos
il sorprendains e ceder stuvaro'l.
- Meier: Que ais bod dit, ma pü prievlus a fer.
Ad els protegian duos chastels massitschs.
E scha cun si' armed' il raig vuless
irrumper in pajais, funests per nus
quaists füssan. Na, aunz cu la speda trer,
Rossberg e Sarnen occuper stuvains.
- Stauffacher: Sch'ün spetta taunt, schi l'inimih saro
fors' aviso, sun memma bgers chi saun.
- Meier: In las Forestas nu sun tradituors.
- Rösselmann: Perfin il memma zeli po tradir.
- Melchtal: Sch'ün voul surtrer schi vain eret la tuor
ad Altorf, e'l guvernatur ais sgür.
- Meier: Per vus be pisserais.
- Sigrüst: Nun essas güsts.
- Meier: Nun essans güsts? E que suos-ch' Uri dir?
- Reding: Ma algurdè's d'nos güramaint, calmè's!
- Meier: Scha Schwyz cun Uri tegna, schi stuvains
nus bain taschair.
- Reding: A l'uorden stögl s'clamer
davaunt il Cumön Grand, scha disturbais
la pêsch cun sen violent. Nun essans tuots
per la medemna chosa radunos?
- Winkelried: In suspendand fin a Bümaun, ais üs
cha al guvernatur que di, tuots daun
regals e'ls portan sül chastè. Per tel
pudessans desch u dudesch homens ir
insembel, sainza cha que dess in ögls.
Piglier cun se stuvessans fiers agüzs
ch'ün possa svelt ils metter als bastuns;
perche armo nu po entrer üngün.
As zopp' intaunt il grand mantun i'l god.

E cur cha'ls oters s'haun impossessos
d'la porta, vain suno ün corn, il tröp
irruppa da sa zoppa, in tel möd
gnaro'l chastè sainz' upas in noss mauns.

Melchtal: A Rossberg laschè ir a me, cugnuosch
allò 'na giuvna chi'm voul bain, nun ais
difficil d'la persvader d'lascher gio
la debbla s-chela — e cusü cha sun,
tir sü eir ils amihs.

Reding: Ais que'l giavüsch
da tuots cha nus suspendans?

(La magiurited oza il maun.)

Stauffacher (quinta las vuschs): Ad ais
magiurited da vainch opposts a desch.

Walter Fürst: Cur ch'in ruina vaun las tuors il di
fixo, d'ün munt a l'oter dains signal
cul fö, ed a las armas convocho
gnaro il pövel da tuots trais pajais;
scha vezzan ils guvernatuors cha cun
las armas nus mettains il plus in our,
saron, crajè'm, cuntaints da renunzier
al dür cumbat e's lascharon gugent
scorter paschavelmaing, per as salver
sur il cunfin da nos pajais.

Stauffacher: Eau tem
cha Gessler ans daro il pü da fer,
el ais telmaing protet da chevaliers,
cha sainza saung nu cedaro'l sgür brich.
Perfin sch'el vain s-chatscho, rest' el prievlus.
Crajè'm, que ais ris-cho da'l schinager.

Baumgarten: Inu' ais prievel grand, laschè pür ir
a me. Ma vit' ingrazch a Tell, la ris-ch
gugent per nos pajais. D'ma chesa d'he
pudieu salver l'onur e sun cuntaint.

Reding: Il temp do bun cussagl. Cunvain spetter
pazchaintamaing. Eir dal mumaint propiz

ün stu s'fider. — Ma che! La clarited
dal di iglümna già ils cuolms, intaunt
cha essans auncha cò deliberand.

Partin aunz cha'ns surpranda il sulagl.

W a l t e r F ü r s t : Nun hegias temma; be plaunet la not
guinchesch' our da las vals.

(Tuots haun spontaneamaing piglio gio ils chapels e cuntaimplan
religiusamaing l'aurora.)

R ö s s e l m a n n : Per quaista glüsch
chi'l prüm da tuot salüd' a nus quisü,
aunz cu ils pövels chi in ajer greiv
illas citeds respiran, uoss' vulains
fer a la nouva lia güramaint.
— Ün unic pövel d'frers nus esser v'lains,
mê üngün priewel dess ans separer.

(Tuots repetan quaists plets cun traja dainta a tschêl.)

Scu ils babuns nus libers esser v'lains,
püchöntschi la mort, cu vit' in sclavitüd.

(Scu supra.)

Fider ans v'lains in Dieu suprem, e nun
ans tmair da la pussaunza dals umauns.

(Scu supra, ils paesauns s'abratschan.)

S t a u f f a c h e r : Minchün uoss' giaja per sa via, quaid
retuorn fand a la lavur ed attenents.

Sa scossa inverner dess il pastur,
tscherchand per nossa lia nouvs amihs.

— Tuot que cha fin alur stu gnir soffert
indürarons, stu crescher dal tiran
il quint infin al di cha in ün trat
ils grand e pitschens debits gnaron scuoss.
Cha balcha l'ira güsta iminchün
e spargna la vendetta per quel di;
perche füss ladrunetsch al bain da tuots,
scha'l singul operer v'less per sieu quint.

(Intaunt ch'els partan in silenzi da trais varts differentas, l'orche-
ster irrumpa cun forza. La scena vöda resta aunch' ün pô avierta
e preschainta l'aspet dal sulagl chi leiva sur pizz' e vadrets.)

TERZ ACT

Prüma scena

(Sulam illa chesa da Tell.) (Tell ais occupo culla sgür da falegnam, Hedwig cun üna lavur chasauna. In fuonz Walter e Guglielm giovan cun ün balaister.)

Walter (chaunta):

Cun balaister, frizza
vegn per munt e val;
fraunch sün spelm' e pizza
il chamuotsch eau chal.
L'aivl' in ota sfera
libra vo svuland,
s'mouva cò sün terra
liber il tregant.
Sieu domini s'stenda
vast e sainza fin,
scha'l balaister tenda
rich ais sieu butin.

(Vain currind.)

La cord' ais tschuncha, bap, cumed'la tü.

Tell: Eau na, ün vair tregant as güda sves.

Hedwig: Ils mats cumainzan bod a trer.

Tell: Pruver
stu bod, chi voul river a perfecziun.

Hedwig: O Dieu, cha que nun imprendessan mê!

Tell: Els staun imprender tuot. Minchün chi voul
as batter tres la vita, preparo
stu esser per defaisa ed attach.

Hedwig: A chesa, ah, nun avaron mê pos.

Tell: Neir eau, mamma, nu l'he mê. Eau stögl
avoir 'na mir' instabla da seguir,
scha minchadi la stögl reguadagner
alura pür d'ma vita sun cuntaint.

Hedwig: E nu fest cas d'l'anguoscha e pisser
 d'la duonna chi anxius' at spett' intaunt,
 cur od da noss famagls dals girs prievlus
 ch'intraprendais, am vain üna sgrischur.
 Pigliand cumgio adün' am trembl' il cour,
 pensand cha forse tü nu tuornast pü,
 eau't vez svio i'l labirint da glatsch,
 faller il pass, saglind da spelm a spelm,
 vez il chamuotsch chi't tira gio l'abiss
 e la lavina chi't sepuolla viv,
 la naiv chi sur la sfessa dal vadret
 ced' a tieu pass e't fo cruder loaint —
 ün viv illa sgrischusa fossa. Oh,
 in tschientineras fuormas po la mort
 sorprender il chatscheder taunt ardit.
 Pelvair, que ais ün disgrazcho mister
 chi main' il temerari a l'abiss!

Tell: Chi s'fid' in Dieu e tagn' ils ögls avierts
 e da si' egna forza ais persvas,
 so eviter il prievel innatschant.
 Il muntagnard nu temma spelm ne spih.

(El ho glivro sa lavur e metta d'vart l'üsaglia.)
 Per lönch la porta uossa düraro,
 la sgür in chesa spargn' il falegnam.

Hedwig: Inua vest?

Tell: Ad Altorf tiers il bap.

Hedwig: Nun hest in pet ünguotta d'azardus?
 Di la vardet!

Tell: Muglier, cu vainst sün tels
 impissamaints?

Hedwig: Eau sè cha cunter ils
 guvernatuors urdieu qualchosa vain.
 Sül Rütli ais sto dieta, ah, eir tü
 est dal cumplot.

Tell: Nun eira traunter quels.
 Ma scha la patri' ho bsögn, nu mancharo.

Hedwig: Inu' il prieveel ais pü grand pel tschert
at mettaron, scu saimper; tia part
saro la pü gravusa.

Tell: Iminchün
tenor capacited vain impiego.

Hedwig: Baumgarten eir a l'otra riv' hest mno
in ferm orizi. — Ün miracul füt
vos salv retuorn. — Nu t'impissetast brich
a duonna ed infaunts?

Tell: Ma güst a vus
penset; perque a sieus infaunts il bap
salvet.

Hedwig: In tel' strasor' ir sur il lej
nun ais s'fider in Dieu, bainschi'l tenter.

Tell: Chi memma titubescha, poch drizz' our.

Hedwig: Schi, tü est bun e güdast a minchün,
ma scha tü vainst in bsögn, chi't güdaro?

Tell: Perchür' il Segner ch'hegia bsögn d'agüd.
(El piglia balaister e frizzas.)

Hedwig: Che drovast il balaister? Lascha'l cò!

Tell: Scha nun he arm' am maunch' il bratsch.
(Ils mats vegnan notiers.)

Walter: O bap,
inua vest?

Tell: Ad Altorf tiers il non —
voust gnir cun me?

Walter: O schi, cher bap, cha vögl.

Hedwig: T'arov, dad Altorf sto dalöntschi, allò
ais il guvernatur.

Tell: El vo davent
e que già hoz.

Hedwig: Schi lascha'l pür il prüm
partir, nu trer si' atenziun sün te,
tü sest ch'el ans voul mel.

- Hedwig: Be hoz nun ir, püchöntscha
a chatscha vo!
- Tell: Ma che at vain immaint?
- Hedwig: He taunt pisser. Ah, sto davent!
- Tell: Ma cu
poust in quaist möd t'inquieter? Nun ais
üngün motiv.
- Hedwig: E scha nun ais motiv —
o Tell, sto cò!
- Tell: He imprumiss, stögl ir.
- Hedwig: Schi vo, scha que stu esser, ma il mat
be lascha cò!
- Walter: Na, mamm', eau vegn cul bap.
- Hedwig: O Walter, da ta mamma vest davent?
- Walter: Qualchosa d'bel eau't main dal non.
- Guglielm: Eau stun
tar te, o mamma!
- Hedwig: Schi, tü est mieu cher
· infaunt, d'he uossa be a te sulet!
- (Ella vo sün porta e guarda zieva lönch als duos chi s'alluntaneschan.)

Seguonda scena

(Üna cuntredgia selvusa conturneda da spelma. Ovas s-chümantas as precipiteschan a val. Berta [in vstieu da chatscha], dalum zieva Rudenz.)

Berta: El vain. Poss a la fin aviertamaing
tschantscher cun el.

Rudenz (aintra precipitedamaing): O giunfra, a la fin
as chat suletta. Tuot intuorn ils spelms
ans serran aint, ed in quaist lö desert
nun he da tmair perdüttas. Ün turmaint
m'ais il silenzi — stögl s'avrir mieu cour.

B e r t a : Ais sgür cha nu gnaro da quaista vart
la chatscha?

R u d e n z : Ell' ün' otra via pigliet. —
Da quaist prezius mumaint stögl profiter,
uoss' u mê pü stu gnir decis ma sort,
e sch'ell' am separess per saimper d'vus.
— O nu mettè 'na tel' severited
in l'ögl chi uschigliö ais taunt benign.
Nu sun eau degn d'uzer mieu sguard a vus?
A me la gloria mê nun ho numno,
nu suos-ch am metter sper ils chevaliers
chi renumnos per victorius cumbats,
a vus paun fer la cuort. Ünguotta nu
possed, be'l cour amant plain d'fidelte.

B e r t a (seriusa e severa): E vus sus-chais tschantscher da fidelte,
il traditur da voss pü senchs dovairs?

(Rudenz fo ün pass inavous.)

Ün sclev da l'Austria chi a l'oppressur
da sieu pajais as venda?

R u d e n z : Stögl da vus
udir ün tel rimprover? Ma dsche'm, chi
tscherch' oter cu a vus da quella vart?

B e r t a : Crajais dimena da'm chatter d'la vart
dal tradimaint? Püchöntschi vulesse am der
a Gessler, l'oppressur, cu a l'indegn
chi's degradescha a'l servir da pè!

R u d e n z : O Dieu, che stögl udir?

B e r t a : Che vo il pü
a cour al bun umaun cu sieu pajais?
And sun pü bels dovairs pel nöbel cour
cu d'innocenza esser protectur,
ils drets pudair defender dals oppress?
— D'nos pövel düra sort am rump' il cour,
patesch cun el, perche il stögl amer,
ais taunt modest, tuottüna ferm e brav;
da lönch posseda'l tuot mi' affecziun
e minchadi stögl l'admirer dapü.

— Ma vus, cha la natür' ed il dovair
da chevalier l'haun do per defensur,
vus il tradis, a l'inimih güdais
a'l metter in chadagnas. Essas vus
Rudenz, chi m'offendais, balcher eau stögl
mieu cour per nun as ödier.

R u d e n z : Nu vögl il bain
d'mieu pövel, al cussgliand da stabilir
la pêsch suot l'Austria?

B e r t a : Sclavitüd vulais
l'offrir, la liberted da l'ultim lö
bandir inu' ho auncha pè. Pü bain
il pövel so mirer a sieu vantag,
nu's lascha d'vaunas illusiuns sedür —
ma vus, culs ögls serroß, giais aint il latsch —

R u d e n z : O Berta, m'ödiais ed am spredschais!

B e r t a : Be cha pudess, que füss bain megl per me.
Ma vair a gnir spredscho, e cun radschun,
a quel cha ün vuless gugent amer —

R u d e n z : O Berta! Berta! in l'istess mumaint
am sollevais al pü sublim dalet
ed am precipitais i'l pü profuond
abiss.

B e r t a : Na, na! Nun ais extint in vus
tuot nöbel sentimaint. Quaist dorma be
ed eau il vögl sdasder; per forza las
virtüds innatas standschantais, ma per
furtüna ellas, las pü fermas sun —
melgro vus stess 'vais bun e nöbel cour.

R u d e n z : E vus crajais in me? O Berta, tuot
po voss' amur fér our da me.

B e r t a : Schi nu
schnajè vossa natüra, occupè
il post inua buna sort s'ho miss,
tgne ferm cun vossa glieud e vos pajais
e cumbattè per voss vegls drets ertos.

R u d e n z : O pover me! Cu poss as conquer, sch'al raig pussaunt eau fatsch opposiziun? Nun ais la volunted da voss paraints chi da vos maun dispuon' a bainplaschair?

B e r t a : In las Forestas sun mas possessiuns, scha liber ais il Svizzer, libra sun eir eau.

R u d e n z : Che prospettiva cha'm mussais!

B e r t a : Pür nu sperè a me d'obtgnair da la favur da l'Austria; stendan els ils mauns a mi' ereditè per quaist' unir a lur dominis, avids da possess supprimer vöglan vossa libertè scu eir la mia! — Cher amih, eau sun la victima, chi destineda ais per premi forsa ad ün chavalier. Attrer am vöglan a la cuort dal raig, inua sun intrigas e fosdet, allò am spett' il giuf d'ödius alag — Be vus, be voss' amur am po salver!

R u d e n z : E vus pudessas as resolver da ster cò ed in ma patria m'appartgnair? O Berta, tuot ma brama d'expansiun ün aspirer füt a vos maun. Be vus tscherchaiv' ambind a gloria ed onuors, quaists stimul eiran be l'amur per vus. Scha vus pudais as serrer aint cun me in quaista stretta val e renunzcher a la splendur dal muond, alura ais ma brama soddisfatta, paun alur' las uondas irrites dal torrent mundiel as rumper als repars d'noss munts, ed eau mê pü nun am giavüscharo pü vasta expansiun. Ans circunder dess nossa spelma scu ün mür zuond ferm e serrer aint quaista beeda val chi s'evra solum a la glüsch dal tschêl.

B e r t a : Uoss' est precis scu güdicho mieu cour
t'avaiva, ma fidaunza s'avaret.

R u d e n z : Davent dal cour sedüt, o vaun errur!
In mieu pajais furtün' eau chattaro.
Inua leid' infanzia m'allegret,
inua milli stizis da dalet
as muossan ad imincha pass, schi, cò
inua minch' ovetta, mincha bös-ch
ho vita, cò voust mia tü dvanter!
O schi, adüna he'l pajais amo,
que saint, sainz' el tuot oter bain füss vaun.

B e r t a : Inua füss d'chatter ün lö beo
scha na accò, pajais da buns custüms,
accò, l'avdaunza d'veglia fidelited,
inua la fosdet nu metta pè?
Üngün' invilgia cò nu po turbler
la pür' algrezcha e felicited,
cha mincha ura 'ns maina di per di.
— Cò t'vez in tia dignited dad hom,
il prüm dals libers traunter tieus uguels,
amo e rispetto dals libers tuots
e grand scu'n raig in l'egen reginam.

R u d e n z : E, la curuna da las duonnas, vez
a *te* in attraent fatschögn chasaun,
chi renda mia ches' ün paradis
e, scu la prümavaira sias fluors,
spand' oura dapertuot vit' e dalet.

B e r t a : Inclegiast, cher amih, quaunt faiva mel
a vair cu ch'eirast landervi a sdrür
our d'egna volunted quaist bain suprem?
Che füss ma sort, scha sequiter stuvess
sün sieu chastè il chavalier crudel
chi chalcha quaist pajais? Accò nun ais
müraglia chi am possa separer
d'ün pövel cha poss render furtüno!

R u d e n z : Ma in che möd poss am salver — sfer our
il latsch i'l quèl sun voluntus crudo?

B e r t a : O rumpa'l fraunch e resolut. Chenün
chi saj' il resultat — o tegna ferm
cul pövel — saja lo tieu champ d'acziun.

(Ün oda in luntanaunza corns da chatscha.)

La chatscha vain, stuvains ans separer.
Cumbatta per la patria, tieu cumbat,
el ais per ti' amur! Ün unic inimih
avains chi tuots opprim' e fo trembler,
ed *üna* liberted ans libra tuots!

Terza scena.

(Pro sper Altorf. Davauntvart ais bos-cha, pü inavous la staungia
cul chapè, in fuonz il Bamberg, davous il quèl pizzan sü muntagnas
da naiv. F r i e s h a r d e L e u t h o l d faun la guardgia.)

F r i e s h a r d : Inütil ais la guaita cò da fer.

A fer sa reverenza al chapè
nu vain üngün. Desert ais uoss' il lö,
chi eira scu 'na faira minchadi
aunz ch'a la staungia füss miss sü'l babau.

L e u t h o l d : Be la marmagl' as lascha vair, uzand
ils trids, sdratschlieus chapütschs per spür dispet.
Gliend inandret fo pü gugent il tur
intuorn il vih, cu fer inclins a quaist
chapè.

F r i e s h a r d : Sün quaista piazza stöglian gnir
cur vegnan a mezdi our da cussagl.
'Na buna praisa d'fer crajaiva già
nu s'impissand üngün al dbit salüd,
ma cò vain güst il preir, il Rösselmann,
dal let d'ün amalo cull' ostia in maun
e's metta sper la staungia, suna il
culuoster la bronzina, e nus tuots
ans inschnuglier, ma na davaunt il vöd
chapè, davaunt il sacramaint.

Leuthold: Cumpagn,
 am pera cha al pel da l'infamia miss
 ans hegian cò, per ün sudo ais bain
 varguogna da fer guardg' ad ün chapè!
 Imincha hom da bain stu ans spredscher.
 Da fer la reverenz' ad ün chapè. —
 Pelvair, ün uorden straun e sainza sen!

Frieshard: Perche na ün chapè, sch'el ais eir vöd?
 A testas vödas bain t'inclinast eir.

(Hildegard, Mechtild, ed Elsbeth vegnan cun infaunts ed as mettan intuorn la staungia.)

Leuthold: E tü est eir ün tel curtais furbaz,
 chi mnessast brava glied a perdiziu.
 Sch'alchün, passand, nu guarda il chapè,
 schi ser ils ögls — ünguotta nun he vis.

Mechtild: Cò penda il guvernatur. — Respet,
 vus mats!

Elsbeth: Sch'el gess e'ns laschess cò'l chapè
 per nus nu füss meleschem, nalafè!

Frieshard (las fo ir davent):
 Davent da quia, schmaladiu femnam!
 Che 'vais pers cò? Voss homens tramettè
 püchöntschi, scha haun il frunt d'sfider l'edict.

(Tell aintra cul balaister, tuchand maun a sieu mat; els vegnan inavaunt e passan zievavi il chapè sainza l'observer.)

Walter (mussand sül Bamberg):
 Ais que vardet, o bap, cha sün que munt
 vain saung our da la bos-cha scha ün cuolp
 ün do cun üna sgür?

Tell: Chi disch quetaunt?

Walter: Que dian ils pastuors, la bos-ch' allò
 saj' instried' e chi l'offenda — our
 d'la foss' al cresch' il maun.

- Tell: Que ais vardet,
ils bös-chs sun inchantos. Tü vezzast lo
quels blöchs immens da glatsch, quels pizs glüschaints
chi taundschan fin sün tschêl.
- Walter: Que sun vadrets,
rantunan d'not ed ans tramettan gio
lavinas.
- Tell: Quaistas, mat, cuvert Altorf
avessan suot lur pais da lönch innò,
scha'l god cusü nu füss ün bun repar.
- Walter: O bap, nu do que eir pajais chi nun haun munts?
- Tell: Scha ziev' il cuors dal flüm ün vo a val
arriv' ün in ün grand pajais planiv.
Ils flüms allò nu s-chiman strepitand,
ma scuorran be plaunet in largs chanel.
Allò s'ho libra vista tuot intuorn,
e la granezza cresch' in champs distais;
schi, que pajais guard' our scu ün zardin.
- Walter: Perche dimena nu v'lains festiner
d'ir gio'n que bel pajais impè da ster
acquaia in anguoschas e turmaint?
- Tell: Schi, bun e bel scu'l tschêl ais il pajais,
ma al cultivadur dals champs la mess
nu tuocha.
- Walter: Oh, nu vivan els scu tü
in liberted süll' ierta dals babuns?
- Tell: Ils champs partegnan a l'uvas-ch e'l raig.
- Walter: Ma els paun bain a chatscha ir in god?
- Tell: La sulvaschin' ais tuotta dal patrun.
- Walter: Pas-cher i'l flüm almain els pudaron.
- Tell: Il flüm, il mer e'l sel partain al raig.
- Walter: Chi ais dimen' il raig cha temman tuots?
- Tell: Quel chi'ls defenda e'ls nudria.
- Walter: Bap,
nu saun els as defender svesse?

- Tell: Allò
 üngün nu po da l'oter as fider.
- Walter: O bap, am vain bod stret in que pajais,
 alur' immez il glatsch stun pü gugent.
- Tell: Schi, que ais megl d'avair quels munts da glatsch
 davous nus, cu umauns pervers.
 (Els vöglian passer.)
- Walter: O bap,
 sün quella staungia mera ün chapè!
- Tell: Che'ns vo que tiers! Pür ve, giain inavaunt.
 (Els vöglian ir, ma Frieshard as metta davaunt els culla launtscha.)
- Frieshard: In nom d'l'imperatur, fermè's!
- Tell (metta il maun vi da la launtscha): Perche?
- Frieshard: Avais offais la ledscha, seguitè'm!
- Leuthold: Nu fand vus reverenza al chapè.
- Tell: O lascha'm ir, amih,
- Frieshard: Tscha, in praschun!
- Walter: Il bap ir in praschun? Agüd! Agüd!
 (clamand aint illa scena.)
 O gni, vus homens e güdè! Il bap
 per forz' els vöglian metter in praschun.
- (Rösselmann il predichant, e Petermann il culuoster ve-
 gnän notiers cun trais oters homens.)
- Il culuoster: Che ais dvanto?
- Rösselmann: Perche clapper quaist hom?
- Frieshard: El ais ün inimih dal suveraun,
 ün traditur!
- Tell (al clapp' aint cun forza): Che dist? Eau traditur!
- Rösselmann: Amih, tü't fallast, l'ais il Tell, ün hom
 d'onur e bun burgais.
- Walter (vezza a Walter Fürst ed al vo incunter):
 O güda, non,
 faun tüert al bap.
- Frieshard: Uoss' in praschun!

Walter Fürst (currind notiers): Fermè's!
 Eau stun garant! — O Tell, che ais dvanto?

(Melchtal e Stauffacher vegnan.)

Frieshard: El spredscha la pussaunza dal suvraun
 ed arcugnuoscher nu la voul.

Stauffacher: E Tell
 avess fat que?

Melchtal: Manzneder cha tü est!

Leuthold: Nun ho fat reverenza al chapè.

Walter Fürst: Perque vo'l in praschun? Accept' amih
 ma garanzia, do'l sa liberted.

Frieshard: Pür pisserescha per tieu egen bain!
 Fains nos dovair — davent cun el!

Melchtal: Que ais
 ingüst e prepotent, nu tolerains
 cha suot noss ögls ün possa ir cun el!

Il culuoster: Nus essans ils pü fermes, nu tolerè
 mê pü quetaunt, da nossa vart sun tuots.

Frieshard: Chi voul fer frunt a l'uorden dal chastlaun?

Oters trais paesauns (vegnan currind):
 Vulains güder. Che mauncha? Atterrè'ls!

(Hildegard, Mechtild ed Elsbeth tuornan.)

Tell: Am güd bain sves. Pür izan, buna glied,
 scha mia forza eau vuless druver,
 schi da lur launtschas temma nun avess.

Melchtal (a Frieshard):
 Pür prova da'l condür davent da nus!

Walter Fürst e Stauffacher:
 Calmè's! Calmè's!

Frieshard (sbregia): Revolta! Rebelliun!

Las duonnas: Vain il guvernatur!

Frieshard (oza la vusch): Revoluziun!

Stauffacher: Schi schloppa dal sbragir, infam birbun!

Rösselmann e Melchtal:

Voust bain taschair?

Frieshard: Agüd als serviaints
d'la ledscha!

Walter Fürst: Il guvernatur ais cò!
O povers nus! Che dvantaro?

(Gessler a chavagl cul falcun in puogn, Rudolf da Harras, Berta e Rudenz, ün grand seguit da servs armos chi fuorman ün circol da launtschas intuorn la scena.)

Rudolf da Harras: Fe lö,
fe lö per il guvernatur!

Gessler Perche
cò raduned' ais taunta glied? Fe'ls ir
davent! Chi ho clamo agüd?

(Silenzi generel.)

Eau vögl

savoir, chi eira que?

(A Frieshard.)

Ve inavaunt!

Chi est e perche tagnast tü quaist hom?

(El do il falcun ad ün famagl.)

Frieshard: Pussaunt signur, eau sun sudo e miss
scu sentinella dal chapè. Quaist hom
clappet sül fat a refüser salüd
d'onur a quaist chapè. Vögl l'arrestar,
scu ais vos ot cumand, e'l pövel voul
cun forz' il liberer.

Gessler (ziev' üna posa): L'imperatur
tü spredschat, ed a me chi cò guvern
per el, cha tü refüsst il salüd
a que chapè, chi per mieu uorden ais
allò per prova d'vossa submissiun?
Tas noschas intenziuns hest fat palais.

Tell: Signur, o pardunè'm, sgür na per spredschat,
ma per inadvertenz' ais que dvantaro.
La riflessiun nun ais il ferm da Tell.
Pardun, signur, mê pü que dvantaro.

Gessler (zieva cuort silenzi):

Tü est perfet tregant, ün disch cha cul
balaister tagnast test' ad iminchün.

Walter: Signur, que po bain esser, el ün pom
sagetta gio dal bös-ch tschient pass dalöntschi.

Gessler: Ais tieu quaist mat?

Tell: Schi, el ais mieu, signur.

Gessler: Hest auncha püss?

Tell: Signur, duos mats in tuot.

Gessler: E quël hest pü gudent?

Tell: Tuots duos l'istess,
tuots duos sun chers infaunts.

Gessler: Ebain, o Tell,
scha tü challer sest gio dal bös-ch ün pom
a la distanza da tschient pass, schi ta
destrezza stoust pruver cò davaunt me. —
Prepara il balaister — saimper l'hest
cun te — e gio dal cho da tieu infaunt
schluppettarost ün pom, ma eau t'cussagl
da bain mirer e cul prüm cuolp challer,
ta vit' ais persa scha tü fallast, Tell.

(Tuot s'inschnuescha.)

Tell: Che chos' orrenda dumandais da me?
Stuvess d'la testa da mieu mat — o na,
signur, que sgür nu 'vais immaint, que nu
po esser — Dieu perchüra — na, quecò
pretender nu pudais d'ün bap!

Gessler: E tü
schluppettarost il pom davent dal cho
da tieu infaunt, que vögl e que cumand!

Tell: Eau dess mirer la frizz' al cho dal mat,
d'mieu egen mat? Püchöntschi eau vögl murir.

Gessler: Tü tirast uoss' u mourast *cun* l'infaunt.

Tell: Dvanter il morder d'mieu infaunt? Signur,
vus nun avais infaunts e nu pudais
savair che cha mieu cour da bap fo tres.

Gessler: O Tell, in ün dandet est zuond prudaint!
 Ün disch cha tü est hom cuntemplativ
 e different dals oters in tieu fer,
 il singuler tü amast — e perque
 m'he uossa inspio ün singuler
 azard per te. Ün oter nu ris-chess,
 ma tü ardit at mettast landervi.

Berta: O nu fe gö da quaista povra-glieud!
 nu'ls vzais tremblants e sblechs a vos conspet?
 Taunt poch sun els düsos cha fatschas spass.

Gessler: E chi as disch ch'eau fatscha spass?
 (El piglia ün pom gio d'ün bös-ch.)

Cò ais

il pom. Ch'ün fatscha lö — scu üsito
 ch'el piglia la distanza, al conced
 ochaunta pass — ne pü ne main. El as
 gloriescha a tschient pass d'challer. Tregant,
 uoss' tira bain e nu faller il cuolp!

Rudolf da Harras: O Dieu, que dvainta serius — o mat,
 inschnuogliat ed arova il chastlaun
 per tia vita!

Walter Fürst (D'üna vart a Melchtal chi cun stainta po as
 retgnair.)

Sajas calm, s'arov!

Berta (al guvernatur): O basta, basta! Que nun ais umaun
 da's divertir da l'anxieted d'ün bap.
 Sch'avess quaist pover hom eir merito
 la mort per sieu liger misfat, schi uoss'
 ho'l cò soffert desch voutas paina d'mort.
 Laschè'l turner a chesa, uossa el
 imprains ho a's cugnuoscher. Quaist mumaint
 ne el ne sieus infaunts nu schmancharon.

Gessler: Avri'l passagi — tscha, che spettast tü?
 Ta vit' ais persa, poss at fer murir,
 ma eau graziusamaing at met la sort

in egen maun expert. Da d'ür decret
 nu po sgür bricha plaundscher quel, il quel
 ün fo executur da sieu destin.
 Tü t'fest da grand cun ta sgürezza d'ögl.
 Ebain! Que sto a te d'musser ti' art.
 La mir' ais degna ed il premi grand!
 Challer la schaibgia, que saun bgers, be quel
 ais maister chi d'si' art ais sgür pertuot,
 al quel ne cour ne maun nu tuorblan l'ögl.

Walter Fürst (as bütt'a terra davaunt el):

Voss' ota majested nus arcuntschains,
 signur guvernatur, ma eau s'arov:
 Clemenz' üsè! Mited da mieu possess
 pigliè, pigliè'l pür tuot, be dispensè
 da tel' crudel' acziun ün pover bap!

Walter Tell: Ma non, cu poust tü t'inschnuglier davaunt
 quaist hom? Di, in che lö dess am puster?
 Eau nun he temma, chall' il bap l'utschè
 in svoul, il pom dal sgür nu fallaro.

Stauffacher: Guvernatur, nun as sentiss commoss
 d'la püra innocenza da l'infant?

Rösselmann: O s'impissè cha ais ün Dieu in tschèl
 chi d'vos agir dumand' il rendaquint.

Gessler (mussand sül mat):

A quaist ch'ün lia vi dal tigl allò.

Walter Tell: Lier a me? O na, lier nu'm lasch,
 eau stun quiet scu ün agnè e nu
 vögl niauncha trer il fled, ma scha'm liais
 nu poss eau ster quiet, stögl m'revolter.

Rudolf da Harras: Schi lascha't be lier ils ögls.

Walter Tell:

ils ögls? Crajais cha temma frizz' in maun
 dal bap? La spet e nu vögl batter ögl.

Perche

— Curaschi, bap, pür tira, muossa ta
 capacited! Nu craja il tiran
 a ta destrezz' e vout ans ruviner,
 schi tir' e challa per il fer ster mel.

(El vo vi tal tigl, ün al metta sün cho il pom.)

Melchtal (als paesauns):

E quaist misfat dess s'accumplir avaunt
 noss ögls? Perche dimen' avains güro?

Stauffacher: Que ais inütil, armas nun avains!

Vus vzais il god da launtschas intuorn nus.

Melchtal: O be ch'avessans nossa decisiun
 cumplieu! Cha Dieu pardun' a chi cussgriet
 la suspensiun!

Gessler (a Tell): A l'ouvra, Tell! Armo
 nun ais ün per ünguotta. Da purter
 ün guaffen micidiel ais zuond prievlus,
 la frizz' as volv' e challa il tregant.
 Quaist dret grander proprio dal pur
 offenda il suprem signur. Üngün
 nu saj' armo, be quel chi ho'l guvern.
 Scha que s'fo taunt plaschair da manascher
 la frizza e'l balaister, sapchas cha
 prescriber vögl la mira.

Tell (tenda il balaister e metta sü la frizza): Uoss' fe lö!

Stauffacher: Ma Tell, vulais? — O na, mê pü, vus nu
 pudais, cha trembl' il maun e ced' il schnuogl. —

Tell (lascha der gio il balaister):

Que am vain s-chür avaunt ils ögls!

Duonnas:

Oh Dieu!

Tell (al guvernatur): Dispensè'm dal cuolp. Cò ais mieu cour!

(El spordscha sieu pet.)

Clamè voss chevaliers e fe'm murir!

Gessler: Ta vita eau nu vögl, ma vögl il cuolp.

Tü sest tuot que tü voust, adester est
 il rembel scu'l balaister d'manascher,

nun at fo temma la burrasca cur
as tratta da salver, schi uossa tscha,
salveder, salva't sves — tü salvast tuots!

(Tell fo tres ün terribel cumbat, movand ils mauns convulsivmaing, ils ögls anguoschagios guardan bod il guvernatur e bod vers tschêl, dandettamaing pigl' el our da sia carcassa üna seguonda frizza e la metta aint illa tschinta. Il guvernatur observa tuot sieus muvi-maints.)

W a l t e r T e l l (suot il tigl): Schi tira, bap, nu tem!

T e l l : O Dieu, eau stögl!

(El as pigl' insembel e mira.)

R u d e n z (chi tuot il temp ais sto zuond agito, as retgnand cun stainta, uossa vain inavaunt):

Signur guvernatur, vus nu giaros
pü inavaunt — o na, que füt be ün
approvamaint — l'intent obtgnieu avais,
excess d'severited nun ho l'effet
desidero. Sch'el vain tendieu surmöd
as rumpa l'arch.

G e s s l e r : Taschè, impertinent!

R u d e n z : Eau vögl e poss tschantscher, l'onur dal raig
am sto a cour, ma tel guvern crudel
prodüa l'ödi e nun ais dal raig
la volunted, eau poss que asserir,
mieu pövel nu merita trattamaint
uschè crudel, a faunt nu po river
vos bainplaschair.

G e s s l e r : Che ardimaint!

R u d e n z : Bain lönch

taschet, in fatsch' a vos agir crudel
l'ögl vzaint serret, cun staint' il cour rebel
balchet, ma pü taschair nu poss, que füss
tradir la patria e l'imperatur.

B e r t a (as bütta traunter el e'l guvernatur):

O Dieu, nu fais cu l'irriter dapü.

R u d e n z : Eau bandunet mieu pövel e mieus buns paraints, sdrappet d'natüra ils liams, per am unir a vus, crajand il bain da tuots d'promover in consolidand d'l'imperatur pussaunza. — Uoss' ils ögls sun bain avierts e vez l'abiss sgrischus, al quël sun arrivo. Mieu cour onest avais sedüt. Ma libr' opiniun avais svio. In bun managiamaint avess dal pövel la ruina bod causo.

G e s s l e r : O temerari, quaist linguach a tieu patrun?

R u d e n z : L'imperatur ais mieu patrun, na vus. — Naschieu liber sun scu vus, in tuottas arts da chavalier, cun vus poss m'imsürer. Nu sun damain. E scha nu füssas il rapreschantant d'l'imperatur, il quël eau onuresch perfin in quel chi al fo poch' onur, da sfid' il guaunt büttess avaunt voss peis e vus, confuorm a l'üs chavallaresc d'respuonder füssas oblio. — Schi, pür tschignè a vossa glied, eau discharmo nu sun scu quaists,

(Muossa sül pövel.) 'na speda d'he, e chi s'approssma —

S t a u f f a c h e r (clama): Ais crudo il pom!

(Intaunt cha tuot s'avaiva vout da quaista vart e cha Berta s'avai-va bütteda traunter Rudenz e'l guvernatur, Tell ho trat.)

R ö s s e l m a n n : Il mat
ais viv!

B g e r a s v u s c h s : Il pom challo!

(Walter Fürst vacillescha e quasi do gio, Berta il sustegna.)

G e s s l e r : Schi che? Ho'l trat?
Que nar!

Berta: Il mat ais viv! O remettè's
 bun bap!

Walter Tell (cuorra notiers cul pom):
 Cò ais il pom, savaiva bain
 o bap, cha nu challessast brich tieu mat.

(Tell sto auncha inclino scu sch'el vulesseguitar la frizza — il balaister al crouda our d'maun — cur ch'el vezza a gnir il mat al cuorra el incunter culla bratsch'avierta, l'alvainta ed al serra al pet affectuusamaing, alura croud'el gio sainz'artegn. Tuots sun commoss.)

Berta: O Segner cher!

Walter Fürst (a bap e figl): Infaunts, mieus chers infaunts!

Stauffacher: Dieu saja ludo!

Leuthold: Que füt ün cuolp! Da quaist
 requintaron ils temps ils pü luntans.

Rudolf da Harras: Da Tell tregant ün quintaro fintaunt
 cha'ls munts immobels sün lur post staron.

(Spordscha il pom al guvernatur.)

Gessler: Pelvair! La frizz'ho traverso il pom!
 Que füt ün cuolp perfet, il stögl luder.

Rösselmann: O schi; il cuolp füt bun; ma pover quel
 chi a pruver il Segner stimulet.

Stauffacher: Revgni, ste sü, s'avais cuntgnieu dad hom,
 o Tell, a chesa liber pudais ir.

Rösselmann: Gni, Tell, ed a la mamma mne sieu figl.
(Il vöglia mner davent.)

Gessler: Tell, taidla!

Tell: Che d'me giavüschais, signur?

Gessler: Aunch'üna frizza tü mettettast in
 ta tschinta — d'he bain vis — uoss' di'm perche.

Tell Que ais ün üs d'chatscheder, mieu signur.

Gessler: Na, Tell, 'na tel' resposta nun accept,
bain otra mira gieu avrost, eau vögl
cha'm diast nett' e s-chetta la vardet,
cha saja scu chi vögl', at garantesch
la vita. L'otra frizza, di'm perche?

Tell: Ebain, signur, la vita asgüro
m'avais e la vardet s'vögl dir.

(El piglia la frizza our da la tschinta e do ün' öglie da terribla al
guvernatur.)

Sch'avess

challo mieu cher infaunt, la frizza trat
avess sün vus — e *vus* per tschert eau nun
avess fallo.

Gessler: Vo bain, la vita, Tell,
t'he asgüro, mieu pled da chevalier
d'he do, e'l tegner vögl; ma scu cha tü
am hest musso tieu nosch intent, at vögl
fer serrer aint inua ne sulagl
ne glüna mê nu splenduraron, acciò
cha da tas frizzas saja guandagio.
Clappè'l, famagls, liè'l!

Stauffacher: Ma cu, signur,
pudais in tel möd vus agir invers
ün hom, al quèl il maun da Dieu musso
s'ho cun taunt' evidenza?

Gessler: Pür guardè
scha el aunch' üna vout' il salvaro.
Aint in ma barcha mne'l, eau vegn dalum,
vögl svesse il mner sün mieu chastè.

Rösselmann: Oh na,
que nu sus-chais, e neir l'imperatur,
que ais cuntrari a noss documaints
da liberted.

Gessler: Inua 'ls 'vais? E sun
els forsa confirmos d'l'imperatur?
O na, els nu sun confirmos. Stuvais
il prüm ans congüster 'na tel' favur

siand suottamiss. Vus essas tuots rebels
 e's revoltais ardits al tribunel
 d'l'imperatur, bain as cugnuosch a tuots.
 Pigl ün uoss' our d'vos mez, ma a sieu pcho
 avais participo vus tuots. Dess' il
 prudaint taschair chamön ed obedir.

(El s'alluntanescha, Berta, Rudenz, Harras e'ls servs vaun zieva,
 Frieshard e Leuthold restan.)

Walter Fürst (profuondamaing attristo):
 Que ais glivro! El ho decis a me
 e ma famiglia d'mner in perdiziun!

Stauffacher (a Tell): Perche, o Tell stuvettast irriter
 quaist prepotent!

Tell: Cha's vainscha quel chi ho
 fat tres l'anguoscha mia!

Stauffacher: Tuot, o tuot
 ais uoss' glivro! Schi, tuots cun vus sarons
 lios e praschuners!

Paesans (contuornan a Tell): Cun vus ais pers
 nos ultim bun cuffort!

Leuthold (s'avicinand): Que am fo mel,
 ma stögl fer per cumand.

Tell: Ste bain.

Walter Tell (s'attachand al bap cun anguoscha): O bap,
 cher bap!

Tell (alvainta la bratscha vers tschêl):
 Tieu bap el ais cusü, a quel
 at volver stoust.

Stauffacher: O Tell, che dess eau dir
 a tia muglier, u dess püchöntscha taschair?

Tell (Straundscha il mat affectuusamaing a sieu pet.)
 Il mat ais salv, a me Dieu güdarö.

(As fo liber precipitedamaing e seguitescha ils sudos.)

QUART ACT

Prüma scena

(Riva orientela dal lej da las quatter Forestas. La stipa spelma, da singuleras fuormas al vest serva da fuonz a la scena. Il lej ais burrascus, ferma ravatschia e strepid dad uondas, traunteraint tuns e lintschernas. Kunz da Gersau, Il Pas-cheder e' l mat dal pas-cheder.)

Kunz: Eau vzet que cun mieus egens ögls, crajè'm,
que ais precis uschè scu s'he quinto.

Pas-cheder: Nos Tell condüt a Küssnacht in praschun,
il meglder hom, il bratsch il pü valent
cur as trattaiva d'liberted e dret.

Kunz: Il mner el svesc voul il guvernatur
sün sieu chastè, vaun sur il lej, partind
da Flüelen, ils he vis ad imbarcher;
ma'l temporel chi vain ed ho a me
sfurzo a quaista riva da sbarcher,
bain impediou avro eir lur depart.

Pas-cheder: Il Tell lio, in mauns dal mel chastlaun!
O pür crajè'm, el il sepuliro
bain fop, cha Tell mê pü nu possa vair
la glüschi dal di! Schi, la vendetta stu
bain tmair dal liber hom ch'el ho offais.

Kunz: Ün disch cha eir il nöbel d'Attinghaus,
nos vegl landamma, saja per murir.

Pas-cheder: Nos ultim fil da sprauza vo cun el!
Be el sus-chaiva aunch' uzer la vusch
pels drets dal pövel. —

Kunz: Ma il temporel
as fo' serius. Ste bain! Eau rest accò,
perche hoz nun ais cas da naviger.

(S'alluntanescha.)

Pas-cheder: Tell praschuner — e mort il d'Attinghaus!
Sfatscheda tirania oz' il frunt,
davent cul minim rest d'trupagiamaint!

La buócha d'la vardet nu flippa pü,
l'ögl vzaint ais orvanto, e'l bratsch valent
chi 'vess pudieu salver, quel ais lio!

M a t d a l p a s - c h e d e r :

A vain tempesta, giain suot tet, in quaist
stratemp nun aise bun da ster dadour.

P a s - c h e d e r : Infuriè, o vents, sajettas straglüschè!

Rumpè's, o nùvlas, e precipitè
dal tschèl torrents ch'inuondan il pajais!
Sdrüè venturas schlattas in lur dscherm!
Pigliè il suramaun, vus elemaints
sfrenos! Vus uors e lufs, turnè darcho,
da quaist pajais pigliè possess! Privo
da liberted üngün nu'l voul avder.

M a t :

Tadlè! L'abiss rumura, mugia'l vent,
eau nu m'algord d'ün simil strepiter.

P a s - c h e d e r : D'mirer al cho da sieu infaunt — quecò

impost nu füt mêt brich ad üngün bap!
E la natüra nun avess perque
cun sdegn da's revolter? O nalafè
cha nun am dess da buonder, scha ils spelms
crudessan aint il lej, pigliand cun se
eir ils vadrets chi nun alguettan mêt
daspö la creaziun, e scha ils munts
crudessan e'l diluvi gniss darcho
a sdrür imincha dmura dals vivaints!

(Ün oda a suner.)

M a t :

Udiss, o bap, a sun' il sain sül munt,
haun sgür in prieveil vis 'na nev, e'l sain
invida ad urer.

(El vò sün ün' otezza.)

P a s - c h e d e r :

O povra nev
chi uossa süllas uondas stu niner!
Ne il timun ne il pilot nu paun
güder, l'orizi ho il suramaun,

il vent è l'uond' a balla giovan cul
 umaun. — Ün lö nun ais, inua ün pudess
 chatter recover, aspers s'elevand
 ils spelms inaccessibels intuorn el,
 as muossan rigids ed inospitels.

Mat (Muossa a schnester.):

Bap, üna barcha! D'Flüelen ella vain.

Pascheder: Cha Dieu assista als povrets! Cur la
 burrasc' infuriesch' in quaista part
 dal lej, alura sbatt 'la intuorn se
 scu üna bes-cha da rapina in
 sa chabgia; la sortida tscherch' invaun,
 cha tuot intuorn ils spelms la serran aint
 scu'l mür d'üna fortezza, ot scu'l tschêl.

Mat: Que ais la barcha dal guvernatur,
 cugnuosch fich bain bander' e baldaquin.

Pascheder: Divin güdizi! Schi, que ais el sves, l'infam tiran chi vo süll' ova mmand cun se sieu grand misfat. L'ho spert chatto il bratsch da la vendetta! A la fin stu'l bain sentir sur el pü ferm patrun, nun obedeschan quaistas uondas a sa vusch e quaista spelma nu fo brich inclins a sieu chapè. Mat, nun urer, nun impedir al güdisch il chastih!

Mat: Nun ur sgür brich per il guvernatur, ma per il Tell chi ais in quella nev.

Pascheder: O elemaints irradschunabels! Cu pudais, a fin d'punir ün sul culpaunt, barch' e pilot fer ir a la malur?

Mat: O guarda, guarda bap, il Buggisgrat els eiran ventüraivelmaing passos. Ma uossa no dal Teufelsmünster il tremend orcan rebatta, ils büttand vers l'Axen grand. — Nun ils vez pü.

P a s - c h e d e r :

Ün spelm

prievlus ais lo, inua püssas nevs
 già naufragettan, scha nu paun passer
 adestramaing que lö, la barcha vo
 a's rumper cunter la paraid da spelm
 chi stip' as perda in l'abiss. Els haun
 in barch' ün bun pilot, scha *ün* in cas
 füss da salver, que füss il Tell, ma l'haun
 lio bain sten ils mauns e'ls peis.

G u g l i e l m T e l l (cul balaister). (El vain a grands pass, guarda
 intuorn surprais ed ais fich agito. Arrivo immez la scena, as bütta
 el per terra, il prüm stend' el our ils bratschs vers terra, alura ils
 alvainta el vers tschêl.)

M a t (l'observa):

O bap,

chi mê ais l'hom chi lo ais inschnuglio?

P a s - c h e d e r : La terr' el tuocha cun sieus mauns, che ho'l?
 Am pera agito e mez our d'se.

M a t (s'approssma): O bap, ve no, ve no e guarda!

P a s - c h e d e r :

Chi ais que?

Pussibel, Segner cher? Il Tell? Cu gniss
 accò? Quintè!

M a t :

Nun eiras sülla nev

lio e praschuner?

P a s - c h e d e r :

Nun essas sto

condüt a Küssnacht?

T e l l (sto sü):

Eau m'he libero.

P a s - c h e d e r e m a t : O Dieu da grazia! Libero! E cu?

M a t : D'inuonder gnis?

T e l l :

Da quella barcha lo.

P a s - c h e d e r : Che dschais?

M a t (in l'istess temp):

Inu' ais il guvernatur?

T e l l : El ais sül lej.

P a s - c h e d e r :

Pussibel? Ma — e *vus*?

Cu essas cò? Cu 'vais pudieu s'salver
 da la burrasc' e s'liberer dals fiers?

Tell: Tres la divina providenza que
dvantet, tatlè!

Pas-cheder e mat: Favlè, favlè!

Tell: Savais
fingio que chi ad Altorf as passet?

Pas-cheder: Savains tuot que, tschantschè!

Tell: Cha il tiran
am fet lier ed am vulaiiva mner
in sieu chastè a Küssnacht.

Pas-cheder: E cun vus
s'ho imbarcho a Flüelen, tuot savains;
ma in che möd avais pudieu fügen?

Tell: Eau d'eir' aint illa barcha sten lio
e nu pudaiva brich am schmuanter
ne am defender, eira ün hom pers —
privo d'la sprauza da revair la glüsch
dal di, ils chers infaunts e la muglier,
e l'uonda eau fixaiva sconforto.

Pas-cheder: O pover hom!

Tell: Nus navigiaivans, il
chastlaun, Rudolf da Harras e'ls famagls.
Ma mieu balaister illa part davous
d'la barch' avaivan miss, sper il timun.
Sper l'Axen pitschen arrivos, vulet
il Segner ch'ün terribel temporel,
gnand no dal Gotthard, s'elèvess sur nus
in tel violenza cha ils barchiröls
crajaivan sainza fal d'gnir najantos.
Alur' udit ün d'els dir al chastlaun:
«Vus vzais nos greiv astent, signur, e cu
ch'in prieveil da la vita essans tuots.
Haun pers sprauz' e curaschi ils pilots —
ma Tell ais ün hom ferm ed eir in cas
da manascher 'na barcha, nu vulains
dad el ans inservir in quaist mumaint
d'tribulaziun?» Am dschet alura il
governatur: «Scha tü risagiast, Tell,

da'ns güder our dal prieve, tieus liams
 vögl bain schlier.» Ed eau al respundet:
 «Schi, cul agüd da Dieu bain as mnaro
 our d'quaist orcan.» Uschè füt libero
 dals latschs. Rembland cun sen staid' al timun,
 ma guerschagiaiva da la vart per vair
 inua füss mi' arma, ed intuorn
 guettaiv' attentamaing, scha nu s'offriss
 ün lö conveniaint per am salver;
 ed observand ün spelm sporgent i'l lej —

P a s - c h e d e r : Eau il cugnosch, al pè da l'Axen grand
 el as rechatta, ma el ais taunt stip
 cha'm pera impussibel da pudair
 allò pervgnir, saglind our da la nev.

T e l l : Eau intimet ils barchiröls d'güder
 acciò ch'a quella platta d'spelm pervgnir
 nus possans, cha allò il prieve grand
 saro passo, e frais-chamaing rembland
 bod füttans in que lö. Alur, l'agüd
 dal Segner implorand, spinget la nev
 cun tuotta forza vi tal spelm sporgent
 ed in ün batterdögl m'impatrunit
 d'mi' arma, cun ün sagl füt svesc sül spelm,
 mieu pè la barcha vigurusamaing
 schlantschet darcho i'l lej furius — allò,
 scu cha Dieu voul, po ell' errer intuorn!
 Ed uoss' sun cò, d'la furia dal stratemp
 salvo e d'quella pera dals umauns.

P a s - c h e d e r : O Tell, o quaunt miraculusamaing
 il maun divin as ho salvo, nu poss
 bod crajer a tuot que, ma uossa dsche'm,
 inua vulais ir? Scha il chastlaun
 po salv sortir da quaist orcan, per vus
 nun aise pü sgürezz' in üngün lö .

T e l l : Siand aunch' illa barcha ferm lio,
 udit ch'el dschaiva da vulair sbarcher
 a Brunnen e piglier la via da Schwyz
 per am condür a sieu chastè.

Walter Fürst: El füt sfurzo, que al s-charpaiv' il cour,
que giaiva per la vita.

Hedwig: Sch'el avess
ün cour da bap, schi milli voutas füss
el mort püchöntscht cu trer sün sieu infaunt!

Stauffacher: Luder ed ingrazcher stuvevas vus
da Dieu la providenza chi mnet tuot
a buna fin.

Hedwig: E cu poss eau schmancher
ch'in oter möd que 'vess pudieu glivrer?
— O Dieu grazius! Scha ochaunt' ans avess
da viver, saimper vzevess mieu mat lio,
il bap mirer sün el ed in etern
la frizza am passess il cour.

Melchtal: Ma scha
savessas cu cha'l nosch guvernatur
l'ho irritato!

Hedwig: O cour grosser e dür
dals homens! Tuot il rest als ais l'istess
scha vain offais lur dignited. In lur
resentimaint els ris-chan tuot, il cho
da lur infaunt e da la mamm' il cour!

Baumgarten: Nun ais la sort da vos marid al cuolm,
cha'l pudais fer taunt greivs imbüttamaints?
Per *sia* paina nun avais inclet?

Hedwig (as volva ed al guarda surpraisa):
Per la disgrazcha da l'amih hest tü
be larmas, di? Inua eiras vus
cur ch'el, il valurus, füt miss als fiers?
Inua vos agüd? Guardettas tiers,
laschettas cha il fat sgrischus dvantess,
e tolerettas, indolents, cha el
our da vos mez, lio, gniss mno davent.
Ho el agieu medemmamaing vers vus?
Stai' el eir lo s'fand pcho cur zieva te
chatschaivan chevaliers da nos chastlaun?

Cur innatschaiva mort il lej furius?
 O na! el vaunas larmas nu spandet,
 ma illa barcha as schlantschet, schmanchand
 la duonna e'ls infaunts, at liberet —

W a l t e r F ü r s t : E che pudaivans nus, ün pitschen tröp
 sainz' armas, fer per il salver?

H e d w i g (as büttand in sa bratscha): O bap,
 eir tü l'est pers, nus tuots, eir il pajais,
 a tuots el mauncha, scu manchains ad el!
 Cha Dieu'l preserva da desperaziun!
 Cuffort d'ün bun amih nu po river
 fin gio tar el illa sgrischusa tuor —
 scha el gniss amalo? Illa s-chürdüm
 da l'ümida praschun per forza stu'l
 s'amalater. — Scu la grusaida chi
 vain pass' e sblecha sainza glüsch, uschè
 neir el sainz' ajer bun e cler sulagl
 nu po exister. El lio? El chi
 be liberted respira, el nu po
 resister in que ajer suotterraun!

S t a u f f a c h e r : Calmè's! Nus tuots vulains agir afin
 da'l liberer da sa praschun.

H e d w i g : E che
 pudais vus fer sainz' el? Fintaunt cha Tell
 eir' auncha liber, schi, pudaiv' ün bain
 'vair sprauza, l'innozaint avaiva ün
 amih, l'oppress ün defensur, a tuots
 'vess el salvo, ma vus nun essas buns,
 unieus, da'l liberer dals latschs.

(Il barun as sdasda.)

B a u m g a r t e n : Taschè,
 as mouva il barun!

A t t i n g h a u s e n (as drizza sü): Inu' ais el?

S t a u f f a c h e r : Chi managiais?

A t t i n g h a u s e n : El nun ais cò, m'ho in
 quai'st' ur' extrema banduno.

Stauffacher: El voul
il giunker — ho ün bain tramiss per el?

Walter Fürst: Schi, ün al fet clamer. — Pür consolè's!
El ho chatto se stess ed ais dals noss.

Attinghausen: Ho el uzo la vusch per sieu pajais?

Stauffacher: Schi, cun eroic ardimaint!

Attinghausen: O schi
perche nu vain, cha'l possa benedir?
Eau saint cha que ais bod a fin cun me.

Stauffacher: O na, signur, il sön s'ho restoro,
e cler' ais voss' öglieda.

Attinghausen: La dulur
ais vita, quella ais passeda vi.
Dulur e sprauza m'haun abanduno.

(El vezza il mat.)
Da chi ais quaist mattet?

Walter Fürst: O benedi'l,
el ais mieu abiedi — sainza bap.

(Hedwig s'inschnuoglia cul mat davaunt il muribund.)

Attinghausen: E sainza bap as lasch a tuots — a tuots!
O Dieu, ch'assister eau stuvet aunz cu
murir a la ruvina d'nos amo
pajais, e giundscher a quaist' ot' eted
be per spartir privo da tuot cuffort!

Stauffacher (a Walter Fürst):
Ho'l da murir in tel gravus turmoint?
Nu dessans al sclerir l'extrem mumaint
cun ün leid raz da sprauza? — Sajas pür
da bun curaschi, venero barun,
dal tuot abandonos nun essans nus,
ne da la sprauza d'salvamaint privos.

Attinghausen: E chi dess as salver?

Walter Fürst: Nus sves! Tatlè,
 signur! Ils trais pajais s'haun do il pled
 d'chatscher davent ils melprüvos tirans.
 'ns 'vains allios: ün güramaint solen
 ans tegn' insembel. Aunz cha saja l'an
 a fin vulains agir, reposaros
 in terra libra.

Attinghausen: Quaista lia, dsche'm,
 ais fatta?

Melchtal: Schi, i'l di medem las trais
 Forestas as sollevaron. Tuot ais perdert,
 in secretezza bain chüro,
 schabain cha tschientineras and faun part.
 Suot ils tirans ais il terrain cröso,
 da lur domini sun ils dis quintos
 e bod nu's chattaro pü stizis d'els.

Attinghausen: Ma, ed ils fermes chastels in quaist pajais?

Melchtal: Tuots crudaron in l'istess di.

Attinghausen: Ma dsche,
 da quaista lia 'ls nöbels faun eir part?

Stauffacher: Nus ans fidains sün lur agüd i'l bsögn,
 fin uossa haun güro be ils paesauns.

Attinghausen (as drizza sü cun surpraisa):
 Ed haun be ils paesauns taunt azardo?
 Sainz' assistenza da lur nöbels s'haun
 fidos süll' egna forza. — Oh, alur'
 nun haun pü bsögn da nus; quiets pudains
 ir in la fossa — vivan zieva nus
 las energias ablas a mantgnair
 ils bains suprems da noss' umanited.

(El metta sieu maun sül cho dal mattet chi ais inschnuglio davaunt
 el.)

D'quaist giuven cho, sül quël il pom füt miss,
 as fluriro 'na megl'dra liberted;
 a croud' il vegl, as müd' il temp e d'las
 ruvinas nouva vita prüaro.

Stauffacher (a Walter Fürst):

In ögl serain guardè che glüsch! Nun ais
quecò da la natüra l'extinziun,
bainschi d'la nouva vita già il raz.

Attinghausen: Ils nöbels vegnan gio d'lur vegl chastels
e faun a las citeds lur güramaint
da citadins, in Uechtland cumanzo
haun già ed in Turgovia eir. Sieu cho
regnant alvainta la cited da Berna
e Friburg ais dals libers sgür chastè.
Cun zeli Turich sas corporaziuns
prepara pel cumbat — pussaunza d'raigs
as rumpa a lur resistent bastiuns. —

(El tschauntscha il seguaint in tun d'ün profet, sia verva s'eleva fin
a l'inspiraziun.)

Eau vez il prinzis ed ils nöbels tuots
a gnir notiers armos per assagrir
ün pövel da pastuors inoffensiv;
l'ais ün conflict per vit' e mort. Ün nom
glorius s'acquista pü d'ün lö tres greivs
e sanguinus cumbats. Cun nöbel schlauntsch
da sacrifici s'bütt' il pur cun sieu
pet nüd immez las launtschas! El, il ferm,
las rumpa, crouda la nöblia e
la liberted victoriosa sieu
stendard fo sventuler.

(Pigliand ils mauns da Walter Fürst e Stauffacher.)

Perque bain ferm
insembel tgne — bain sten ed in etern,
nu saj' üngün lö liber incuntschaint
à l'oter — fös süls munts fe per signal
cha li' a lia spert as poss' unir —
o saj's unieus — unieus — unieus —

(El crouda inavous sül cuschin — sieus mauns inanimos tegnan
auncha quels da Fürst e Stauffacher. Quaists il containplan auncha
üna pezza sainza dir pled, alur' as volvan davent, minchün as sur-

laschand a sieu egen cordöli. Intaunt sun gnies aint plaunin eir ils famagls, els s'approssman quiets e respettus, demussand üna profuonda dular, qualchedüns s'inschnuoglian sper el e spandan larmas sün sieu maun. Uossa suna la bronzina dal chastè. R u d e n z e'ls a n t e c e d a i n t s .)

R u d e n z (aintra in prescha): Ais el
in vita? dsche, po el aunch' am tadler?

W a l t e r F ü r s t (Muossa vi sün el, guardand d'ün' otra vart.):
Uoss' essas vus nos protectur e nos
patrun, ün oter nom ho quaist chastè.

R u d e n z (vezza la bela ed ais cumpiglio da granda dular):
O Dieu benign e güst! Sun memma tard
cun ma rüvglientscha? Nun pudaiv' el be
spetter ün pêr minuts per vair d'mieu cour
la conversiun? Sa vusch fidela he
spredscho, fintaunt ch'el eira traunter nus —
uoss' ais el mort — per saimper ieu davent,
e'm lascha cò cun mieu greiv debit na
pajo! — O dsche, murind nun eira el
vers me zuond irritò?

S t a u f f a c h e r : Spartind udit
el d'vos agir, ed il curaschi, cun
il quël favlettas, benedit.

R u d e n z : O schi,
vus spoglias senchas dad ün hom amo,
inanimeda bela! Cò at güer —
in tieu maun afraid da mort — per saimper he
sdrappo tuot ils liams forests; tar mieu
cher pövel tuorn; ün Svizzer sun, e que
cun tuot mieu cour e sentimaint — —

(S'alvand.) Vus pür
cridè pel bap da tuots e'l bun amih,
ma il curaschi nu perdè! Nu m'ho
tucho be l'ierta da sieus bains, ma eir
sieu spiert e cour sun gnies sur me, prester
eau vögl cun tuot ma giuvenil' vigur
que ch'a si' ot' eted füt refüso.

—Bap venero, o de'm vos maun! Eir vos
il vos, Melchtal, nu titubè, o nu
volvè's davent! Pigliè meu güramaint!

Walter Fürst: Pür de'l il maun. Sieu anim convertieu
merita confidenza.

Melchtal: Il paesaun
avais vus poch stimo, o dsche, che po
el s'aspetter da vus?

Rudenz: O pardunè
mieu giuvenil errur!

Stauffacher (a Melchtal): Sajas unieus,
füt l'ultim pled dal bap, que s'impissè!

Melchtal: Cò ais meu maun! La spüerta d'maun dal pur
ais eir ün pled dad hom! Il nöbel, che
po'l esser sainza nus? La professiun
dal pur pü vegl' ais cu la vossa.

Rudenz: Eau
la stim, ma speda la proteger dess!

Melchtal: Il bratsch chi so as render suottamiss
il dür terrain e'l fer frütter, quel po
eir esser s-chüd al pet umaun.

Rudenz: *Mieu pet*
proteger dajas vus, ed eau il *vos*,
Uschea l'ün tres l'oter dvainta ferm.
ma nu perdain taunts plets, la patria ais
aunch' uossa üna preja dals tirans;
pür cur ch'ell' ais vacueda d'l'inimih,
in pèsch consultarons il rest.

(Ziev' ün cuort silenzi.) Ma vus
taschais? Ünguotta nun avais da'm dir?
Da vossa confidenza, dsche, nu sun
eau auncha meritaivel? Cunter vos
consentimaint stögl m'insinuer in vos
cumplot. — Sül Rütli radunos s'avais
e lo güro — eau sè tuot que chi füt

allò delibero, e que cha vus
 nun am vulettas confider, scu ün
 sench pain eau custodit. Eau nu füt mê
 d'ma patria l'inimih, que pür crajè'm,
 mê cunter vus avess agieu. Ma mel
 'vais fat da taunt surtrer — que ais urgent,
 ün pront agir fo bsögn — nos Tell füt già
 la victima da vos intardiver —

Stauffacher: Gürettans da spetter Nadel.

Rudenz: Ma eau
 nun eir' allò, nun he güro, scha vus
 spettais, eau agiro.

Melchtal: Che? Vus vulais —

Rudenz: Tals baps d'la patria uoss' am quint, mieu prüm
 dovair ais da's defender.

Walter Fürst: Prüm dovair
 ed il pü sench, que ais da sepulir
 quaists chers avaunzs.

Rudenz: Cur libero avrons
 la patria, sülla bara vegna miss
 il craunz da la victoria. O amihs!
 Na be per vossa causa, ma eir per
 la mia stögl cumb'atter cul tiran. —
 Tatlè e sapchas d'quaist misfat sfatscho!
 Ma Berta füt rapida adascus,
 ell' ais davent, piglieda our d'nos mez.

Stauffacher: Che? Cunter quaista libra nöbla 'vess
 l'infam gieu l'ardimaint d'ün tel affrunt?

Rudenz: O mieus amihs! Agüd s'impromettet
 e sun il prüm a dumander agüd
 da vus, ma chera haun sdrappo davent,
 chi so inua'l crudel la zoppa e
 d'che mezs infams s'inserviron per la
 sfurzer a l'ödius alaig! O nu
 m'abandunè, güdè'm a la salver —
 ell' as voul bain ed ho sgür merito
 cha tuots as arman per sieu salvamaint.

Walter Fürst: E che fais quint dad intraprender?

Rudenz:

Que

nu sè. I'l s-chür impenetrabel chi
cuverna sieu destin, in quaist astent,
in quaist' esitaziun ch'indizi sgür
nu po am der, be que ais evidaint:
cha la pudains chatter sulettamaing
sdrüand la tirannia, demolir
stuvains tuot ils chastels per arriver
a sa praschun.

Melchtal:

Schi sajas conduttur,
nus as seguins. Perche spetter infin
damaun, scha hoz pudains agir? Nos Tell
eir' auncha liber cur avains güro
sül Rütli, na, il fat orrend dvanto
nun eira auncha. Uoss' dumand' il cas
ün' otra ledscha — chi füss uschè vil
dad esiter in quaist mumaint?

Rudenz (a Stauffacher e Walter Fürst): Intaunt
a l'ouvra sajas preparos. Spettè
ch'ad ardan ils signels da fö süls munts,
perche pü svelt cu üna frizza dess
la nouva d'la victori'a vus river:
e cura vzais ils fös desideros,
alura de l'attach a l'inimih
e scu üna sajetta demoli
infin in fuonz las dmuras dals tirans.

(Els partan.)

Terza scena

(La strettüra sper Küssnacht. In fuonz da la scena descend' ün traunter spelma. Ün vezza süll' otezza a gnir ils viandaunts aunz cha cumperan sülla scena. Spelma serr' aint la scena da tuottas varts. Davauntvart ais ün spelm sporgent cuvert da frus-chaglia.)

Te 11 (vain cul balaister):

Per quaista stretta giassa stu el gnir,
 nun ais ün' otra via chi al main' a
 Küssnacht. — Accò vögl accumulir il fat. —
 L'occasiun ais favuraivl'. In que
 frus-cher d'sambüj vögl am zupper, da lo
 ma frizz' il challaro. D'impach ais la
 strettüra als persecutuors. Davent
 stust ir, chastlaun satanic, cul tschêl
 pür fo tieu quint, ti' ura ho battieu.
 Vivaiva quaid, in pêsch cun iminchün —
 be sülla sulvaschina fraunch mirand
 ma frizza, mieus impissamaints mê pü
 nu's 'vessan occupos cun saung umaun,
 ma tü m'hest strat our da ma pêsch, ed hest
 müdo in tössi 'l lat da mieu bandus
 sentir, hest fat ün monster our da me —
 chi ho pudieu mirer sül cho d'sieu mat,
 quel challaro il pet da l'inimih.
 Ils povers infauntets, ils innozaints,
 e la muglier fidela sun oblio
 d'proteger da ti' ira, o chastlaun!
 Cur mieu balaister eau tendet trembland,
 cur tü'm sfurzettast cun diabolic gust
 d'mirer al cho da mieu dilet infaunt
 ed eau at supplichaiva impotent —
 alura fet in cour ün güramaint
 terribel, cha be Dieu udit: Cha il
 prüm cuolp saj' destino a te, crudel!
 Que ch'eau in l'infernela paina d'que
 mumaint güret, que ais ün debit sench
 ch'eau vögl pajer.

Est mieu patrun ed il
 guvernatur dal raig, ma quaist mê pü
 nu 'vess sus-chieu s'permettre que cha tü
 hest fat. In quaist pajais el t'ho tramiss
 per sentenzcher — severamaing perche
 ans ho süls corns — ma na per t'arbitrer

a minch' abominabla crudeltes
 per cuntanter tieu gust brutel. Ad ais
 ün Dieu vendicatur chi do'l chastih!
 Schi ve notiers, tü portadur da led
 profuond, ün cher clinöz est uossa, mieu
 pü grand tesor. Per mera t'dun ün pet
 chi fin accò impenetrabel füt
 a tuots arövs, ma nu resistaro
 a *te*, e tü dilet balaister chi
 uschè suvenz servezzan m'hest prasto
 in dis da festa, nu m'abanduner
 in quaist mumaint extremamaing serius!
 Fidela corda chi uschè suvenz
 lantscho hest la prievlusa frizza, oh,
 be uossa tegna ferm — nun at sdrämer,
 scha quaista frizza da faller avess,
 nun he ün otr' a ma dispusiziun.

(Viandaunts passan sülla scena.)

Am vögl tschanter cò sün quaist baunch da crap,
 servind per cuort repos al viandaunt.
 La patria nun ais cò — pass' iminchün
 a l'oter speravi cun presch' e poch
 inclet, nu s'interess' a sa dular. —
 Cò pass' il marchadaunt cun sieu pisser,
 e pass' il pelegrin cun sieu vstieu cuort,
 il muonch devot, il somber melfattur
 e'l leger musicant, il conduttur
 d'ün stab da soma bain chargio, il quèl
 vain no d'luntauns, forests pajais. Schi, tuot
 las vias mainan a la fin dal muond.
 Els vaun tuots per lur via zieva lur
 affers — ma'l mieu, quel ais il mordrarettsch!

(As tschainta.)

Cur otras voutas, chers infaunts, vos bap
 sortiva, che dalet a sieu retuorn;
 el mê nu gniv' a chesa sainza mner
 qualchosa, üna flur alpina, ün
 utschè pü rer u ammonits, scu cha'l

viandaunt ils chatta sün noss munts, ma uoss'
 el vò a differenta chatscha, schi,
 in lö sulvedi cun impissamaints
 micidiels fo el la guaita e
 sa mera ais la vita d'l'inimih.

— Tuottüna be a vus s'impaiss' el, chers
 infaunts, eir uossa — as defender vout!
 Per as proteger d'l'ira dal tiran,
 perque'l balaister tenda'l per mazzer.

(El sto sü.)

'Na nöbla sulvaschina stun spiand —
 Il bun chatscheder scuorra dis inters
 in la rigur d'inviern, da spelm a spelm
 ris-chand il sagl ed as rampchand ardit
 sü per ils cripels zuond prievlus e glischs,
 als quèls as tgnand el lascha l'egen saung —
 tuot que per sagetter ün chamuotschet.
 Ma cò m'aspett' ün premi pü prezios,
 il cour da l'inimih chi'm vout ruiner.

(Ün oda ün' allegra musica chi s'approssma.)

Durant ma vit' inter' exercito
 he il balaister, scu ais üs d'tregant;
 suvenz eau d'he challo il nair, pü d'ün
 bel premi m'he a festas acquisto —
 Ma hoz vögl fer il cuolp da maister, vögl
 obtgnair la megladra preja dals contuorns.

(Üna nozza passa sur la scena e vo inavaunt per la via foppa. Tell,
 puzzo sün sieu balaister, l'observa. S t ü s s i , ün tregant, vain no
 tar el.)

S t ü s s i : Dals bains d'la clostra d'Mörlischachen,
 quaist ais fattur, el vout fer nozzas, ün
 hom rich, ho süllas alps pü d'ün grand tröp
 d'muaglia. Uossa vo'l ad Imisee
 sa spusa a piglier, e quaista not
 a Küssnacht ais il grand convivi. Ve
 eir tü! Minch' hom da bain ais invido.

T e l l : Hom seri per chambrer sgür nu s'affo.

- Stüssi: Hest tü cordöli? O schi lascha'l d'vart!
Ch'ün piglia que chi vain. Ils temps sun greivs,
perque l'umaun stu profiter gugent
d'fer part d'l'algrezcha sch'ais occasiun.
Cò vain spuso, utrò ais funarel.
- Tell: E bain suvenz eir l'ün cun l'oter vain.
- Stüssi: Uschè ais in quaist muond, avuonda led
e disfurtüna dapertuot. Gnieu gio
ais a Glaruna üna bouda, e
dal Glärnisch s'ho stacho ün flaunch inter.
- Tell: Schi vacilleschan eir ils munts? Nun ais
ünguotta stabel qui sün terra.
- Stüssi: Eir
in oters lös da straunas chosas vain
quinto. Udit d'ün tel da Baden, cha
ün chavalier giaiv' a chavagl tal raig,
per via 'na tschiera da muos-chuns
el incuntret chi assaglittan sieu
chavagl in möd cha quaist crudet gio mort
dals pizchs, ed el rivet tal raig a pè.
- Tell: Al debel ais eir do sieu bun aguagl.
(A r m g a r t vain cun püss infaunts ed as metta a l'entreda da la
via foppa.)
- Stüssi: Tres que ün temm' ün grand flagè sur il
pajais e fats sgrischus, innatürels.
- Tell: Imincha di ans porta simils fats,
d'miraculs nu fo bsögn pe'ls aviser.
- Stüssi: Schi, furtüno ais quel chi po sflüjer
sieu fuonz in pèsch e viver quiet culs sieus.
- Tell: Il pü bandus nu po avoir la pèsch
scha que nu plesch' al chantunais malign.
(Tell guarda suvenz vers l'otezza da la via cun anxiusa aspettativa.)
- Stüssi: Ste bain — spettais qualchün?
- Tell: Schi.

Stüssi: Bun retuorn
tar vossa glied! Vus essas d'Uri? Nos
governatur spettains aunch' hoz d'allò!

Via n d a u n t (vain): Per hoz nu spettè pü'l governatur,
ils flüms sun ieus surour e tuot las punts
haun ils furius torrents piglio cun se.

(Tell sto sü.)

Ar m g a r t (vain inavaunt): Che? Il governatur nu vain?

Stüssi: Vulais
qualchosa d'el?

Ar m g a r t: Ma schi!

Stüssi: Perche s'pustais
dimen' in quaista stretta via, dsche?

Ar m g a r t: Cò nun am po'l guinchir, el stu'm tadler.

F r i e s h a r d (vain in prescha gio per la via e clama illa scena):
Our d'via! — Nos grazius governatur
vain a chavagl güst zieva me.

(Tell s'absainta.)

Ar m g a r t (cun vivacited): El vain,
il dür governatur!

(Ella vain culs infaunts davaunt la scena, Gessler e Rudolf da
Harras sun visibels süsom la via.)

Stüssi (a Frieshard): Cu gnittas tres?
sdrappo davent las punts haun ils torrents!

F r i e s h a r d: Cul vent avains nus cumbattieu, amih,
e d'ovas da muntagna nun ans tmains!

Stüssi: In barcha eiras i'l orrend stratemp?

F r i e s h a r d: Schi, e per tuot ma vita que nu schmaunch —

Süssi: O schi quintè!

F r i e s h a r d: Nu poss, stögl ir dalum
ad aviser la vgnida dal chastlaun
sün sieu chastè.

(El vo.)

Stüssi: Scha in la barcha füss
sto glied da bain, avess 'la naufragio;
A *quaists* ne fō ne ova nu faun dan.

(El guard' intuorn.)

Inu' ais il tregant cul quēl *tschantschet*?

(El vo.)

(Gessler e Rudolf da Harras a chavagl.)

Gessler: Dsche pür que cha vulais, eau sun serviaint
d' l'imperatur e stögl fer que cha poss
per al plaschair. In quaiست pajais nu m'ho'l
tramiss per clechager quaiست pövel, ma
obediencia voul el, la questiun
ais scha il pur opür l'imperatur
saj' il patrun.

Armgart: Uoss' ais il bun mumaint.
uoss' fatsch l'aröv.

(S'approssma timidamaing.)

Gessler: Nun he fat metter il
chapè süsom la staungia be per spass
u per sonder ils cours d'la glied, na, quaiست
cugnosch da lönch innò. L'he miss acciò
cha'l cho, purto taunt ot, els sbassan, he
planto l'impach incomod güst allò
inua els passer staun di per di,
allò sun oblios da l'observer
e s'algurder da l'ignoro patrun.

Rudolf da Harras:

Ma'l pövel po bain fer valair *tscherts drets* —

Gessler: Uoss' nun ais temp per ils examiner!
A vegnan a dvanter *tscherts fats*
da grand' purteda, siand cha crescher voul
la ches' imperiela. Que cha'l bap
gloriusamaing ho cumanzo, que voul
il figl cuntinuer. Quaiست pövelet
ais ün intop lotiers. In mincha cas
stuvains il metter suot il giuf.

- Armgart: Signur
governatur, o hegias cumpaschiun,
s'aröv per grazia!
- Gessler: Che at chatschast cò
pels peis? — Davent!
- Armgart: Mieu hom ais in praschun;
ils povers orfens vöglian paun — sever
Signur, o hegias cumpaschiun cun nos
astent.
- Rudolf: Chi essas e chi ais vos hom?
- Armgart: Ün pover praderet dal Rigi chi
sün stipas spuondas seja l'erv' in lös
inu 'ls armaints nu's ris-chan dad ir sü.
- Rudolf (al chastlaun): O Dieu, che miserabla vita! Eau
s'aröv da liberer il pover hom!
Per quaunta cuolp' el poss' avair, sieu greiv
mister per el ais sufficiaint chastih.
- (A la duonna.)
A vos aröv darons ascolt, ma cò
nun ais lö adatto — gni sül chastè.
- Armgart: Na, na, da cò nu vegn davent fin cha'l
governatur nun ho grazcho meu hom!
Fingio daspö ses mais ais el in tuor
e sün üna sentenzcha spett' invaun.
- Gessler: Vulais aunch' am sfurzer? Davent dalum!
- Armgart: Güstia, o governatur! Tü est
il güdisch in pajais impè da Dieu
e da l'imperatur. Fo tieu dovair!
Güstia üsa invers nus, scha tü
la voust obtgnair dal tschêl!
- Gessler: Chatschè davent
quaist pövel temerari e sfatscho!
- Armgart (clappa ils frandaivels):
Na, na, ünguotta nu poss perder pü.
— Eau nu't lasch ir, sever governatur,
fin ch'aderieu nun hest a meu aröv. —

Tieu frunt pür tir' insembel, volv' ils ögls
fin cha tü voust, o Dieu, nus essans taunt
disfurtünos cha niauncha nu't t mains pü.

Gessler: Fo piazza, uschigliö'l chavagl fatsch ir
sur te.

Armgarth: Pür laschia'l ir — cò sun
(Ella piglia sieus infaunts ed as bütta cun els davaunt el.)
cun mieus
infaunts! — pür trapla'ls suot ils fiers da tieu
chavagl! Il pes nun ais quaist d'tieus misfats!

Rudolf: Ma essas narra?

Armgarth (as s-chudand aint): Zampigno da lönch
hest suot tieus peis tuot il pajais! O schi,
eau sun be üna duonna, scha ün hom
cha füss, vulesse bain fer qualchosa d'megl
cu ster cò illa puolvra —

(Ün oda darcho la musica dad avaunt, ma pü dalöntschi.)

Gessler: Noss famagls
inua sun? Fe' l'ir davent dalum
u ch'eau nu'm redsch e fatsch que ch'eau nu 'less.

Rudolf: 'Ls famagls nu paun passer, o mieu signur,
'na nozza impedescha da gnir tres.

Gessler: Ün suveraun condiscendent surmöd
eau sun cun quaista gliend. Sun libras zuond
las laungias! Na, quaist pövel nun ais brich
domo scu 'vess dad esser, que as stu
müder, la fè da Dieu, quaist sen grander
vögl rumper e quaist spiert da liberted
mortificher, 'na nouva ledscha in
pajais vögl divulger — eau vögl —

(Üna frizza il challa, el porta sieu maun al cour ed ais per cruder
gio. Cun vusch debla): O Dieu!

Rudolf: Signur guvernatur — o Dieu — che ais
dvanto? D'inuonder gnit il cuolp?

A r m g a r t (saglind sü): Que ais
 ün mordraretsh! El vacillescha, el
 do gio. El ais ferieu!

R u d o l f (vain gio d'chavagl): Che spavantus
 evenimaint — o Dieu — signur, mettè's
 in maun da Dieu! Vus essas pers.

G e s s l e r : Que ais
 il cuolp da Tell.

(El ais crudo gio d'chavagl in bratsch a Rudolf da Harras, ün il metta sün ün baunch.)

T e l l (cumpera süsom il spelm): Cugnuoschast il tregant, nu
 tschercher ün oter! Libras sun las dmuras, sgürs
 da te ils innozaints. A nos pajais
 nu nouschast pü!

(El sparescha dal spelm, pövel cuorra notiers.)

S t ü s s i (ouravaunt): Che aise cò dvanto?

A r m g a r t : 'Na frizz' ho sagetto'l guvernatur.

P ö v e l (entrand precipitedamaing):
 E chi ais sagetto?

(Intaunt cha'ls prüms dal cortegi nuziel arrivan sülla scena vezza ün ils oters auncha süll' otezza e la musica suna inavaunt.)

R u d o l f d a H a r r a s : El perda saung.
 Dalum prastè agüd! Perseguitè
 il morder! Hom disfurtüno, uschè
 stust tü glivrer, tuot mieus advertimaints
 inütills fütan, tü'ls hest be spredschos!

S t ü s s i : Per Dieu, cò ais el sblech e mort!

B g e r a s v u s c h s : Chi ho
 cumplieu quaist fat?

R u d o l f d a H a r r a s : Quaist pövel ais el nar,
 fand musica davaunt ün mordraretsh?
 Fe'ls spert taschair!

(La musica refüda dandettamaing, oter pövel vain notiers.)

Signur guvernatur,
tschantschè scha ais pussibel. — Nu vulais
qualchosa aunch' am confider?

(Gessler fo segns cul maun, ils quèls el repetta, grittanto ch'ün nu
l'inclegia.)

Che dess
eau fer? Inua dess' ir? A Küssnacht? Nu
s'incleg — oh, nu gni melpazchaint! Laschè
las chosas da quaist muond e pisserè
d'arcumander voss' orm' a Dieu!

(Tuot ils nozzaduors staun intuorn il muribund cun sgrischur, ma
sainza sentimaint.)

Stüssi: Guardè
cu ch'el vain sblech, la mort l'ho uoss' piglio,
ils ögls sun ruots.

Armgart (piglia sü ün dals infaunts): Guardè, infaunts, uschè
mour' ün tiran.

Rudolf da Harras: O insenso femnam,
dafat privedas essas d'sentimaint
cha bainplaschair chattais a tel orrend
aspet? Güdè — assister nun am voul
üngün a trer la frizza our d'sieu pet?

Duonnas (vaun inavous):
Nus quaist tucher, cha Dieu ho chastio?

Rudolf da Harras: Maledicziun sur vus!
(El tira la spada.)

Stüssi: Pruvè, signur,
ho fin vossa pussaunza. Il tiran
ais mort. Violenza pü nu cumportains.
Nus essans homens libers.

Tuots: Il pajais
ais liber!

Rudolf da Harras: Essans a quaist püt rivos?
Obedienz' e temma uschè spert
haun üna fin?

Tuots: Schi, l'atterrè!

(Da tuottas varts precipiteschan vers la tuor.)

Walter Fürst: Que vo sieu cuors, retegner nu'ls poss pü.

(Melchtal e Baumgarten vegnan.)

Melchtal: Che? Il chastè ais auncha cò? Ars gio
ais quel da Sarnen e Rossberg sbuvo.

Walter Fürst: Che dschais, o Melchtal? Mnais la liberted?
Sun ils pajais tuots libers d'inimih?

Melchtal (l'abratscha): La terr' ais libra, allegrè's, o bap,
in quaist mumaint niaunch' ün tiran nun ais
in tuot la Svizzra.

Walter Fürst: Dsche'm, dals fermes chastels
cu fettas a s'impossesser?

Melchtal: Rudenz
cun ardimaint dad hom as conquistet
da Sarnen il chastè, a Rossberg eau
m'avaiva introdüt la sair' avaunt.
— Ma uoss' udi que chi scuntret. Aviand
vacuo'l chastè da l'inimih e miss
il fö per il desdrür, ch'el eira già
in flammes, cò currit notiers il mat
da Gessler, dschand cha Berta da Bruneck
immez las flammes saj' aint il chastè.

Walter Fürst: O Dieu grazius!

(Ün oda a cruder gio ils tols da las pantuneras.)

Melchtal: Schi, que eir' ella svesse
ch'avaivan serro aint secretamaing
per uorden dal guvernatur. Rudenz
furius s'fet inavaunt, udivans già
cruder insembel tols ed our dal füm
il clam d'agüd d'la nöbla da Bruneck.

Walter Fürst: Ais ella salva?

Melchtal: Faiva bsögn per que
d'adestr' e resolut' acziun. Nus nu
ris-chavans forsa nossa vita scha

per nus nos nöbel be füss sto Rudenz,
 ma el eir' uossa nos confedero,
 e Berta stim' il pövel, nus perque
 ardits ans azardettans aint il fö.

Walter Fürst: Ed ell' ais salva?

Melchtal: Ell' ais salva, schi.
 insembel la purtettans our dal fö.
 Rudenz ed eau. Apaina ch'eirans our
 crudettan fracaschand travuns e tols;
 ma cur cha ella, salv' as vzand, uzet
 sieus ögls a tschêl, cò am strandschet Rudenz
 sten a sieu cour, e sainza plets füt fat
 ün' alliaunza, tres la prova d'fö
 telmaing consolidada, cha in tuot
 las provas dal destin resistaro.

Walter Fürst: Inu' ais Landenberg?

Melchtal: El ais passo
 il Brännig. Na mia cuolpa füt, cha el
 pudet purter davent sieus ögls intacts.
 El, chi mieu bap ho orvanto. Eau get
 ziev' el e'l straschinet als peis d'mieu bap,
 la speda tratta sur sieu cho, ma el
 pchadus ruvand, obtgnet da l'orv il dun
 d'la vita, fand il güramaint da nu
 turner mê pü, el il tgnaro perche
 uoss' ho pruvo nos bratsch.

Walter Fürst: O furtünos,
 chi sainza spander saung obtgnieu avais
 quaista victoria.

Infants (vaun sur la scena cun frammaints da las pantuneras):
 Libers, libers tuots!

(Il corn dad Uri vain suno cun forza.)

Walter Fürst: Guardè che festa! Da quaist di 'ls infaunts
 s'alguraron infin a tard' eted.

(Mattas vegnan cul chapè sün üna staungia. Tuot la scena s'impla
 da pövel.)

Rösselmann: In temps zuond burrascus vivains!

Walter Fürst: Ma dsche, che ais danöv? Ah, essas vus,
Stauffacher? Che'ns quintais?

Paesauns: Che noviteds?

Rösselmann: Tatlè e s'instupi!

Stauffacher: D'ün grand pissier
nus essans liberos —

Rösselmann: L'imperatur
füt mordragio.

Walter Fürst: O Dieu grazius!
(Ils paesauns vegnan tuots intuorn Stauffacher.)

Tuots: Che dschais?
l'imperatur? Udis? L'imperatur
füt mordragio!

Melchtal: Pussibel? Chi s'quintet
quetaunt?

Stauffacher: L'ais tschert. A Brugg Albert crudet
tres mordrarettsch — Gian Müller, ün hom degn
da fe, gnand da Schaffusa, ho quinto.

Walter Fürst: E chi quaist esecrabel fat cumplit?

Stauffacher: Pü esecrabel dvaint' il fat tres quel
chi l'ho effettuo. Que ais sieu neiv
Johann, il dücha d'Svevia chi'l cumplit.

Melchtal: Che caus' al fat tremend l'ho instigo?

Stauffacher: L'imperatur retgnaiv' a l'impazchaint
ertevel l'ierta da sieu bap, perfin
s'udiva ch'el vuless priver dafat
il neiv da tela e l'indemniser
cun ün chapè d'uvas-ch. Cha saja scu
chi vögliä — als cumpagns da guerra el
prestet l'uraglia, e cun d'Eschenbach,
de Tegerfeld, de Wart e Palm cunvgnit
— nu siand in cas d'obtgnair sieu dret — d'piglier
vendetta cun sieu egen maun.

Walter Fürst: O dsche,
cu gnit effettuo il fat orrend?

Stauffacher: Da Stein a Baden gniva a chavagl
il raig per ir a Rheinfeld i'l chastè,
Cun el ils princips Hans e Leopold
e d'nöbels ün grand seguit. Arrivos
cha füttan a la Reuss, inu' ün soul'
passer il flüm in barcha, ils schaschins
s'chatschettan illa nev, pudiand cotres
l'imperatur dal seguit separer.
Alura, chavalgiand il raig tres champs
bain cultivos (suot quels dals temps pajauns
ho d'esser ün' antica, grand' cited)
in fatsch' a Habsburg, il chastè da sieus
babuns, il düch' al ficha sieu stilet
in gula, culla launtscha il de Palm
al passa tres il cour e d'Eschenbach
al sfend' il cho. El crouda in sieu saung
sül egen territori. Vzaivan bain
ils sieus a l'otra riva il misfat,
ma separos dal flüm ed impotents
d'güder, s'sfogaivan in bragind d'orrur.
Per via üna povra duonn' as fet pcho d'el,
e sün sieu bratsch l'imperatur spartit.

Melchtal: Sa fossa s'ho el sves chavo, vuliand
si' insaziabla brama satisfacer.

Stauffacher: S'ho ün spavent terribel deraso
pertuot, serros sun tuot ils pass süls munts.
Imincha lö fo sguait' a sieus cunfins;
la veglia Turich ho perfin serro
las portas, saimpr' aviertas da trent' ans
innò , ün temm' ils morders, auncha pü
'ls vendicatuors. Cull' anatema vain
l'auster' Agnesa, sainz' il sentimaint
benign e prus d'sieu sexo, ella vain
a svindicher il saung regel d'sieu bap,
e que al tschep inter da sieus schaschins,

a lur infaunts, abiedis e famagls,
perfin als craps da lur chastels. Güro
ho ella da vulair generaziuns
interas extirper ed in lur saung
scu al rosedì d'meg s'delizier.

Melchtal: Savais inu' ils morders sun fùgieus?

Stauffacher: Fügittan, accumulieu il fat, per tschinch
diversas vias. Els s'haun separos
per nun as vair mê pü. Pels munts intuorn
ün disch cha'l dücha gjaj' errand.

Walter Fürst: Uschè
cha lur pervers' acziun nu'ls porta früt!
Vendetta mê nu porta früt! Ell' ais
d'se svesse terribel alimaint, s'giodand
dal mordrarettsch ed as saziand d'orrur.

Stauffacher (clama): Als morders il delict nu porta früt,
ma nus, cun noss mauns pürs da saung, pudains
giodair ils früts dal sanguinus misfat.
Ans ais piglio davent ün grand pisser:
Ais mort da nossa liberted il pü
grand inimih, e, scu chi pera vo
ad otra schlatta la curuna. Voul
l'imperi libramaing eleger svesse.

Walter Fürst e püssoters:
Avais udieu qualchosa?

Stauffacher: Ais proposit
d'las püssas vuschs il Cunt da Luxemburg.

Walter Fürst: Furtüna, ch'a l'imperi essans stoss
fidels; güstia uoss' pudains sperer!

Stauffacher: Il nouv regent ho bsögn da bravs amihs;
ed el da l'Austria ans protegiaro.

(Ils paesans s'abratschan.)

(Il culuoster ed ün mess imperiel.)

Culuoster: Cò sun ils degns superiuors da nos
pajais.

Rösselmann ed oters: Che dist?

Culuoster: Üñ mess imperiel
ho mno quaist scrit.

Tuots (a Walter Fürst): Avri'l! Legè'l ávaunt!

Walter Fürst (legia):
«Als homens d'Uri, Schwyz ed Unterwald
Elsbeth sa grazia spordscha e salüd.»

Bgeras vuschs: Che voul da nus? Sieu regn ais uoss' glivro.

Walter Fürst (legia): «In grand cordöli chi la sorprendet
tres la terribla mort da sieu marid,
s'algorda la regina da l'amur
e veglia fidelited dals trais pajais.»

Melchtal: In sieus buns dis nun ho 'la mê fat que.

Rösselmann: Taschè! Tادلain!

Walter Fürst (legia): «Al pövel taunt fidel
la vaidg' as völva, fermamaing sperand
cha el resaint' ün güst aborrimaint
per ils infams factuors da tel delict;
perque s'aspett 'la da tuots trais pajais
ch'ad üngün d'els assistan, lur agüd
bgeranzi prastan per ils consigner
al güst chastih, e que as regordand
d'la veglia affecziun e la favur
d'la ches' imperiel' ad els concess.»

(Segns d'indignaziun traunter ils paesauns.)

Bgeras vuschs: Favur ed affecziun!

Stauffacher: Dal bap favur
avains arvschieu, ma che'ns ho do il figl?
La charta d'liberted ho'l confirmo
scu fet aunz el iminch' imperatur?
Ho el eir cun güstia sentenzcho,
e l'innocenz' oppressa ho'l defais?
Ho'l do ascolt als mess cha'l 'vains tramiss
in noss' anguoscha ed astent? O na,

ünguotta da tuot que nun ho el fat,
 e scha nu'ns 'vessans procuros nos dret
 cun curaschus ardir nus sves, ad el
 nos tribuler nu faiva chod ne fraid. —
 Ad el recognuschtscha? El nun ho
 semno recognuschtsch' in quaistas vals.
 Sün ün ot post plazzo, pudaiva el
 ün bap d'sieus pövels esser, ma nun ho
 per oter pissero cu per se sves
 e'ls sieus, — cha cridan quaists per el!

Walter Fürst:

Nus nu

vulains ans allegrer da sia mort,
 ne uoss' ans algurder dal tüert soffert,
 dalöntschi da nus ün tel impissamaint!
 Ma *nus* avair da svindicher la mort
 dal raig chi mê nu'ns det ünguotta d'bun,
 perseguiter chi mê nun ans fet mel?
 Na, que nu sto a nus e nun ais dret.

Melchtal: Scha la regina crida sosamaing
 e scunforteda plaundschi al tschêl sieu led,
 schi cò ün pövel vzais chi, libero
 da grand' anguoschi as volv' al tschêl medem
 ad el spordschand fervent ingrazchamaint.
 Chi larmas voul, quel stu semner amur!

(Il mess imperiel parta.)

Stauffacher (al pövel): Inu' ais Tell? Stu el sulet mancher,
 il fundatur da nossa liberted?
 Il pü grand act el accumulit, la pü
 sgrischusa crudeltes el indüret.
 Gni tuots, davaunt sa chesa acclamains
 salüd al grand liberatur d'nus tuots!

(Tuots partan.)

Seguonda scena

(Il suler da Tell. In platt' aise fö. La part avierta guarda our i'l
 liber. Hedwig Walter e Guglielm.)

Hedwig: Infaunts, mieus chers infaunts, hoz vain il bap!
 El viv', ais liber, libers essans tuots!
 Vos bap ais quel chi liberet nos cher
 pajais!

Walter: Ed eau al füt d'agüd lotiers!
 O mamm', ün stu eir am numner. Dal bap
 la frizza am passet güst zievavi
 ed eau nun he tremblo.

Hedwig: O schi, cher mat,
 tü m'hest restituieu, duos voutas m'hest
 tü nat! Duos voutas he sentieu duluors
 per te! Que ais passo — eau s'he tuots duos!
 Ed hoz, o hoz vos bap returnaro!

(Ün muonch vain sün porta d'chesa.)

Guglielm: O guarda, mamma, guard' ün frat ais cò,
 el voul dal sgür a't dumander ün dun.

Hedwig: Pür maina'l aint, cha'l possans restorer.
 Ch'el sapcha pür ch'el vain tar buns amihs!

(Vo aint e tuorna cun ün bacher.)

Guglielm: Gni, hom pietus, la mamm' as do'n rinfras-ch.

Walter: Gni aint e reposè, cha possas ir
 reconforto.

Muonch (as guardand intuorn müravaglio cun trats alteros):
 Inua sun? O dsche?

Walter: S'avais dimena pers, cha nu savais
 quecò? A Bürglen essas, i'l pajais
 dad Uri, a l'entreda da la val
 dal Schächen.

Muonch (a Hedwig chi tuorna): Essas be suletta? Ais
 vos hom a chesa?

Hedwig: El gnaro bainbod —
 Ma che as mauncha, hom? Nu guardais our
 dad esser portadur d'qualchosa d'bun,
 cha sajas chi cha vöglias, avais bsögn,
 pigliè!

(Al spordscha il bacher.)

Tell: Uoss' lasch 'la d'vart e viva pel dalet!
 quaist' ais ma dmura, eau sun darcho cò,
 e poss avder sün mieu possess!

Guglielm: O bap,
 inu' hest il balaister? Nun il vez.

Tell: Quel nu vzarost mê pü. Ais miss in salv
 in lö sacro. Per chatscha el mê pü
 nu serviro.

Hedwig: O Tell! Mieu Tell!
 (Ella retroceda e lasch' ir sieu maun.)

Tell: Ma che
 t'spavainta, chera duonna?

Hedwig: Cu? — o cu
 retuornast tü tar nus? — o Dieu, quaist maun,
 poss eau aunch' il tucher? — Quaist maun — o Dieu!

Tell (cordielmaing e da bun anim):
 As ho defais ed ho salvo'l pajais,
 schi, fraunchamaing il suos-ch uzer a tschêl.

(El vezza il muonch chi fo ün muvimaint dandet.)
 Chi ais quaist frat?

Hedwig: Nu m'impissaiva pü!
 Discuorra tü cun el, üna sgrischur
 eau saint, sch'el vain dasper.

Muonch: Essas il Tell
 chi sabetto ho il guvernatur?

Tell: Sun quel, ad üngün' orma nu'l zuppaint.

Muonch: Vus essas Tell! Que ais il maun da Dieu
 chi'm maina suot vos tet.

Tell (al guard' attentamaing): Chi essas vus?
 Ün muonch nun essas!

Muonch: Il guvernatur
 chi's fet dal mel avais mazzo — eir eau
 ün inimih mazzet, il quêl mieu dret
 am cuntendaiva. — El vos inimih
 eira scu'l mieu. — He libero'l pajais
 dad el.

T e l l (fand qualche pass inavous):

Vus essas — o sgrischur! Infaunts
ge aint, eir tü, o chera duonna, vo!
O disgrazcho! Vus füssas —

H e d w i g : Chi ais el?

T e l l : Nu dumander! Davent! Davent! Udir
nu suos-chan ils infaunts —

(Al muonch.): O vo davent —
dalöntschi — cun quaists nu poust ster suot ün tet.

H e d w i g : O Dieu, che vuol que dir? Gni spert cun me!

(Ella vo culs infaunts.)

T e l l (al muonch): Il dücha d'Austria essas. — Propi quel!
L'imperatur, vos barba e signur,
avais mazzo.

P a r r i c i d a : Il leder da mieus bains
eir' el.

T e l l : Sgrischur! Mazzo vos barba, vos
imperatur! A vus sustegn' aunch' il
terrain, iglümna aunch' il cler sulagl?

P a r r i c i d a : O Tell, tadlè aunz cu —

T e l l : Sguttand dal saung
dal patricidi, hest il frunt d'entrer
in mi' onesta dmura? Hest il frunt
d'musser ta fatscha ad ün hom da bain
e l'ospitalited da'l dumander?

P a r r i c i d a : Speraiva cumpaschiun d'chatter tar vus;
eir vus as svindichettas d'l'inimih.

T e l l : Disfurtüno! Tü suos-chast congualer
la cuolpa per avidited d'onuors
culla defaisa güsta dad ün bap?
Hest tü defais la vit' a chers infaunts,
protet da la famiglia sench asil,
e l'hest osto dal pü orrend flagè?

Mieus mauns Alvaint al tschêl e't schmaladesch,
 a te e tieu misfat — he svindicho
 'l pü sench da la natüra, cha tü hest
 cuntamino. — Ünguotta nun avains
 d'cumön — tü commettettast mordrarettsch,
 eau defendet mieu pü custaivel bain!

Parricida: Vus am s-chatschais, privo da tuot cuffort
 e despero?

Tell: A'm vegnan las sgrischuors
 tschantschand cun te. Davent! Davent! Pür vo
 ta mela via, nu cuntaminer
 l'onesta dmura d'innozaints!

Parricida (as volva per ir): Uschè
 eau viver pü nu *poss*, ne *vögl*.

Tell: Ah, eau
 tuottüna am fatsch pcho da te — o Dieu,
 taunt giuven, d'nöbla schlatta, d'mieu patrun
 l'imperatur Rudolf l'abiedi, ah,
 ün fügativ schaschin, chi despero
 arova a la porta d'pover hom.

(As zoppa la fatscha.)

Parricida: O, scha pudais crider, mieu plaunt tatlè:
 Anguoschagius ais mieu destin. — Eau sun
 ün prinzi — ah, eau l'*eira* — furtüno
 avess pudieu dvanter, scha mieus giavüschs
 avess savieu frener. L'invilg' il cour
 am ruzgigliaiva — vzaiva mieu cusdrin
 Leopold culmo d'onuors e possessur
 d'pajais, ed eau, da la medemm' eted,
 tgnieu suot avuo scu'n sclev.

Tell: Disfurtüno!
 Tieu barba bain t'cuntschaiva, at privand
 d'pajais e da vassals. Confermast sves
 sa sabgia previdenza, tres il fat
 tremend ed insenso. Inua sun
 fügieus tieus sanguinaris conculpaunts?

Parricida: Inu' ils spierts da la vendett' ils haun guidos; daspö'l delict nun ils vzet pü.

Tell: Sest cha tü est proscrit? L'amih nu po t'güder, a l'inimih ais lecit tuot.

Parricida: Perque s-chivesch las stredas, eau nu suos-ch picher a las chamannas — volv mieus pass a lös inospitels — he da me stess orrur, schnuizi am surpranda, scha ma propr' imegn' am muoss' ün ovelet. Scha cumpaschiun avais e cour umaun —

(El as bütta gio davaunt Tell.)

Tell (guardand d'ün' otra vart):
Sto sü! Sto sü!

Parricida: Na fin cha'm dais agüd!

Tell: Poss eau s'güder? Po fer que ün umaun? epür, ste sü — per quaunt ch'avais fallo — vus essas ün umaun — eir eau sun ün, — que ch'ais in mieu pudair, vögl fer.

Parricida (sagl' in peis e pigl' il maun da Tell): O Tell, salvais mi' orma da desperaziun!

Tell: Laschè mieu maun. — Davent stuvais vus ir. Cò nu restais zuppo, e scha scuviert cha gnis, üngün nun as protegiaro. — D'che vart fais quint dad ir ed in che lö sperais d'chatter la pêsch?

Parricida: Ah, que nu sè!

Tell: Tatlè que cha'm do aint il Segner. — Vus stuvais ir in Italia. Arrivo a Roma ge a s'inschnuglier davaunt il Papa ed a'l confessè vos pcho, cotres schligeriros vos cour.

Parricida: E sch'el am consegness a mieus persecutuors?

Tell: Que ch'el decida, que pigliè da Dieu.

Parricida: Cu fatsch ad ir in que pajais cha nu
cugnuosch? Nu sè la via, nu m'azard
da m'associer ad oters viandaunts.

Tell: La via s'vögl descriver, be tatlè!
Vus giais a munt incunter a la Reuss
chi cuorr' a val s-chimand e strepitand —

Parricida: La Reuss? L'he vis' a scuorrer cur culpit.

Tell: La via vo a l'ur d'l'abiss e cruschs
in quantited la muossan, füttn lo
in pia memoria missas pels viandaunts
cha la lavina sepulit.

Parricida: Nu tem
da la natüra las orruors, scha poss
be mitiger l'immens turmaint dal cour.

Tell: Tar mincha crusch s'fermè e s'inschnugliè,
da cour fand penitèzza per vos pcho —
Passo la mela via saun e salv,
scha nu's tramett' adöss sieus bofs glaciels
il spih, schi arrivais ad üna punt
bagneda d'ün etern pluschign, causo
dal furius torrent, e sch'ella suot
il pais d'vos pcho nu rumpa, la passais.
Alura vzais davaunt vus aint il spelm
'na foura — s-chüra scu la buocha d'luf.
Tres quella giais, l'as main' ad üna val
plaschaivla — ma passer la dèssas spert,
Vus nu pudais dmurer inu' ais pèsch.

Parricida: Rudolf, Rudolf! O mieu regel babun!
In quaist möd stu tieu descendent entrer
in tieus dominis!

Tell: Uoss', muntand d'cuntin
rivais süllas otezzas dal Gotthard,
inua sun ils lejs etèrns, ils quèls
as implan culs torrents dal tschêl. Allò

da l'alemanna terra stuais piglier
cumgio. Da lo davent allegramaing
as main' ün oter flüm aint i'l pajais
d'Italia. —

(Ün oda la chanzun dals pastuors suneda da bgeras tübas.)

Vuschs eau od! Davent!

Hedwig (vain in prescha): O Tell
inu' est tü? A vain il bap! Tuot ils
confederos s'approssman —

Parricida: Pover me!
Nu poss avder tals furtünos.

Tell: Vo aint,
ma chera duonna, a quaist hom do ün
rinfras-ch, e do cun el aunch' oters duns,
perche sieu vied' ais lung, ed ün albiereg
nu chattaro'l. Els vegnan. Vo dabot!

Hedwig: Chi ais el?

Tell: O nu perscruter! E cur
ch'el vo, schi volv' ils ögls da l'otra vart,
acciò nu vezzan da che vart ch'el vo!

(Parricida vo vers Tell precipitedamaing, ma quaist al fo ün segn
cul maun e s'alluntanescha. Siand ieus tuots da differentas varts, as
müda la scena ed ün vezza ill')

Ultima scena

tuot la val davaunt la chesa da Tell cullas muntagnas chi la con-
tuornan, paesauns bain gruppos la populeschan, oters vegnan tiers
sur ün ot piaunch suravi il Schächen. Walter Fürst culs duos mats,
Melchtal e Stauffacher vegnan davauntvart, oters vegnan zieva;
gnand Tell our da porta l'artschaivan tuots cun algrezcha.)

Tuots: Eviva Tell! Valent liberatur!

(Intaunt cha quels davauntvart contuornan Tell e l'abratschan, ve-
gnan auncha Rudenz e Berta, il prüm abratschand ils pae-
sauns, l'otra Hedwig. No da la muntagna la musica accompagna
quaista scena mütta. Alura Berta vain inavaunt in mez il pövel.)

